

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VZDĚLÁVÁNÍ A ZAMĚSTNÁVÁNÍ VĚZŇŮ PŘI VÝKONU
TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY V ČESKÉ REPUBLICE**

Autor práce: Sabina Zoubelová, DiS.
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Bc. Josef Kříha
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Bc. Josefu Kříhovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a Mgr. Marcele Sobotkové za jazykovou korekturu textu.

ABSTRAKT

ZOUBELOVÁ, S. *Vzdělávání a zaměstnávání vězňů při výkonu trestu odnětí svobody v České republice : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. 73 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Bc. Josef Kříha.

Klíčová slova: vězeňství, výkon trestu odnětí svobody, vzdělávání, program zacházení, zaměstnávání

Bakalářská práce po stránce věcné teoreticky osvětluje vybrané penitenciární aspekty výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „VTOS“) v souvislosti se vzděláváním a zaměstnáváním vězněných osob na území České republiky. Práce je výsledkem analytického a syntetizujícího postihu účinných zákonných a podzákonných právních předpisů týkající se problematiky trestního práva a především vězeňství. Pomocí popisné metody jsou interpretovány výstupy ze statistických ročenek, odborné literatury a elektronických zdrojů. Hlavní cílem práce je analýza a syntéza vězeňského systému včetně zhodnocení možností a efektivity vzdělávání a zaměstnávání vězňů při VTOS. Empirická část objasňuje užitou kvantitativní výzkumnou techniku, dotazníkové šetření, která mapuje názor veřejnosti na vzdělávání a zaměstnávání vězňů.

ABSTRACT

ZOUBELOVÁ, S. *Education and Employment of Prisoners in Execution of Sentence of Imprisonment in the Czech Republic : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2015. 73 p. Supervisor : Mgr. Bc. Josef Kříha.

Key words: prison, execution of sentence of imprisonment, education, treatment program, employment

This bachelor thesis theoretically explains selected penitentiary aspects of imprisonment in connection with the education and employment of prisoners in the Czech Republic. The work is the result of analytical and synthesizing activity of applicable statutory and sub- statutory legislation on the issue of criminal law and especially the prison system. Using descriptive methods, the outputs are interpreted from statistical yearbooks, literature and electronic resources. The main goal of this work is the analysis and synthesis of the prison system, including the evaluation of the possibilities and effectiveness of education and employment of prisoners in prison. The empirical part explains applied quantitative research techniques, questionnaire survey, which maps the public opinion on education and employment of prisoners.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 VĚZEŇSKÝ SYSTÉM V ČR	11
2.1 Historický vývoj vězeňství na našem území	11
2.1.1 Pojetí trestu od starověku po habsburskou monarchii	11
2.1.2 České vězeňství v letech 1918-1945.....	13
2.1.3 České vězeňství po roce 1945.....	14
2.1.4 Komunistické Československo v letech 1948 až 1989.....	15
2.1.5 Situace po roce 1989.....	17
2.2 Vězeňská služba ČR.....	19
2.2.1 Základní informace a úkoly Vězeňské služby České republiky.....	19
2.2.2 Organizace a řízení Vězeňské služby České republiky	20
2.2.3 Statistická data	25
3 PROGRAM ZACHÁZENÍ, ZAMĚSTNÁVÁNÍ VĚZŇŮ	27
3.1 Definice základních pojmů.....	27
3.2 Program zacházení	28
3.2.1 Struktura	28
3.3 Pracovní aktivity.....	29
3.3.1 Zákonná úprava	29
3.3.2 Zařazení k práci	30
3.3.3 Pracovní doba	30
3.3.4 Odměna za vykonanou práci	31
3.3.5 Pracoviště.....	33
3.3.6 Výhody pro zaměstnavatele při zaměstnávání odsouzených.....	33
3.4 Vzdělávací aktivity.....	34
3.5 Speciální výchovné aktivity	34
3.6 Zájmové aktivity.....	35
3.7 Oblast utváření vnějších vztahů.	36
3.8 Hodnocení programu zacházení	37
4 VZDĚLÁVÁNÍ VĚZŇŮ	38

4.1	Vzdělávání odsouzených při VTOS	38
4.2	Střední odborné učiliště – Školská vzdělávací střediska	39
4.2.1	Historie	39
4.2.2	Současnost	40
4.3	Projekty v rámci vzdělávání vězňených osob	41
4.3.1	Projekty v rámci České republiky.....	41
4.3.2	Mezinárodní projekty.....	41
5	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	43
5.1	Charakteristika šetřeného souboru	43
5.2	Popis použité metody	43
5.3	Vymezení proměnných.....	44
5.4	Komparace analyzovaných dat.....	46
6	ZÁVĚRY Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	47
6.1	Prezentace analyzovaných dat.....	47
6.2	SWOT analýza	63
6.2.1	Metoda Fullerova trojúhelníku	64
	ZÁVĚR.....	66
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	67
	SEZNAM ZKRATEK.....	72
	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

Dnešní dynamická a stále se vyvíjející doba, klade čím dál tím silnější důraz na vzdělání a vzdělávání se. Obecná erudovanost je procesem, který probíhá po celý život jedince a je nutností pro plnohodnotný sociální život. Mnoho studií dokazuje, že vzdělání je faktor významně ovlivňující řadu aspektů lidského života, ať už se jedná o pozici jedince ve společnosti, determinaci, postavení na trhu práce, výši mzdy nebo délku života. Ano, to vše ovlivňuje vzdělanost (vzdělání), a tím se dostáváme k další podstatné oblasti, která se vzděláním koresponduje, a to je zaměstnanost. Jak už bylo výše naznačeno, kvalita a úroveň nejvyššího dosaženého vzdělání by se měla odrazit v typu profese a jeho následném finančním ohodnocení. Záměrně je použit podmiňovací způsob, protože ne vždy tomu tak musí být. Ale co s jistotou můžeme říci, je, že nedostatečné vzdělání jde ruku v ruce s nezaměstnaností, delikventním chováním a pácháním trestné činnosti. Přirozeným reflexem společnosti na takovéto netolerovatelné jednání je sankce neboli trest. Nejprísnějším trestem, který náš trestní systém zná, je trest odnětí svobody. Jeho výkon má ochránit společnost před nežádoucími vlivy, má zabránit odsouzenému v recidivě páchání trestné činnosti a působit na odsouzené tak, aby po propuštění vedli soběstačný život bez rozporů se zákonem.¹

Současný vězeňský systém České republiky prošel dlouhou cestou vývoje, než dosáhl takové podoby, v jaké ho známe dnes. Vězeňská služba má, v rámci svých možností, snahu zajistit odsouzeným co možná nejkvalitnější formu výchovy a vzdělávání, což je významným nástrojem práce s vězni a přispívá nejen k humanizaci vězeňství, ale i k snadnější resocializaci vězně po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Je podstatné, aby se společnost a zejména určití jedinci zamysleli nad tím, že jedna věc souvisí s druhou a že se spolu navzájem ovlivňují. Pokud odsouzený získá při výkonu trestu odnětí svobody pracovní návyk nebo určité vzdělání, díky kterému se lépe uplatní na trhu práce, získá dobré zaměstnání, dostačující platové ohodnocení, se kterým zabezpečí potřeby rodiny, nebude mít nadále potřebu páchat trestnou činnost. Pokud tomu, tak opravdu bude, trest splnil svůj účel.

¹ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 1 odst. 2. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 58, s 380.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce po stránce věcné je teoreticky osvětlit vybrané penitenciární aspekty a konsekvence VTOS v souvislosti se vzděláváním a zaměstnáváním vězňených osob na území České republiky. Jedná se o analýzu a syntézu vězeňského systému včetně zhodnocení možností a efektivity vzdělávání a zaměstnávání vězňů při VTOS.

Další cíl bakalářské práce je objasněn v empirické části práce, jakož i užitá kvantitativní výzkumná technika, která mapuje názor veřejnosti na problematiku vzdělávání a zaměstnávání vězňených osob. K tomu je použito dotazníkového šetření kvantitativního charakteru, kdy vzorek čítal 123 dotazovaných. Vybranými respondenty jsou lidé ve věkové kategorii od 19 do 71 let s tím, že všichni dotazovaní jsou buď zaměstnanci, osobami samostatně výdělečně činnými, nebo jsou ve služebním poměru. Dotazník je složen z otázek analytických, otevřených a uzavřených.

První kapitola charakterizuje historický vývoj vězeňství na našem území od dob starověku, přes středověk až po dobu habsburské monarchie. Zabývá se českým vězeňstvím mezi světovými válkami, v letech 1918 až 1945 a obdobím po druhé světové válce až do roku 1989, kdy se začíná formovat vězeňský systém, jak ho známe dnes. Závěrem kapitoly je zhodnocena současná vězeňská struktura včetně fungování Vězeňské služby České republiky (dále jen „**Vězeňská služba**“) a justiční stráže, deskripce typů věznic a součástí je i stručný přehled výdajů spojených s oblastí vězeňství.

Kapitola s názvem „Program zacházení, zaměstnávání vězňů“ se věnuje základním pojmům z problematiky vězeňství a penitenciární péče, především se zabývá podrobnou analýzou programu zacházení včetně jeho struktury a následné evaluace. Kapitola široce osvětluje možnosti zaměstnávání vězňených osob při VTOS na území České republiky v současné době.

Třetí kapitola se detailně věnuje oblasti vzdělávání vězňených osob při VTOS, přibližuje činnost Školského vzdělávacího střediska a zaobírá se tuzemskými i mezinárodními projekty, které se týkají vzdělání, vzdělávání a vzdělanosti obecně.

Předposlední kapitola je empirickou částí bakalářské práce objasňující kvantitativní výzkumnou techniku, kterou je dotazníkové šetření mapující názor veřejnosti na institut vzdělávání a zaměstnávání vězňů při VTOS. První podkapitola charakterizuje šetřený

soubor, tj. profil respondentů. Dále jsou popsány použité metody, tedy konkretizace kombinovaného dotazníku, a také došlo k vymezení proměnných.

Závěrečná kapitola analyticko-syntetizační metodou zkoumá závěry z dotazníkového šetření. V druhé podkapitole je využita SWOT analýza, která představuje komplexní metodu kvalitativního hodnocení, pomocí níž lze přehledně určit silné a slabé stránky dané oblasti (vnitřní faktory) ve vztahu k příležitostem a hrozbám (původcem je vnější prostředí). Následně je SWOT analýza vyhodnocena metodou Fullerova trojúhelníku, kdy se jedná o metodu párového porovnávání, která je založena na principu výpočtu váhového koeficientu komparací jednotlivých kritérií mezi sebou, kdy z každé dvojice určíme významnější kritérium pro daný problém.

Hypotézy, které jsou pro práci výchozí, byly formulovány takto:

H1: *Čím vyšší vzdělání člověk má, tím pozitivnější má náhled na vzdělávání vězňů.*

H2: *Občané si myslí, že vězni studují jen proto, aby získali více výhod při VTOS nebo z nudy.*

H3: *Ten, kdo pracuje, má negativní postoj k tomu, aby vězni, kteří jsou při VTOS zaměstnáni, měli nárok na plat.*

2 VĚZEŇSKÝ SYSTÉM V ČR

Tato první kapitola je věnována historickému vývoji vězeňství na našem území a zároveň se zabývá současným vězeňským systémem, základními informacemi o Vězeňské službě, statistickými daty a deskripcí základních typů věznic v České republice.

2.1 Historický vývoj vězeňství na našem území

Záměrem této práce není zabývat se podrobnostmi z dob minulých, ale jedná se pouze o stručný úvod do problematiky vězeňství z historického hlediska od dob starověku, přes období vlády habsburské monarchie, lety mezi světovými válkami a vývojem od roku 1989 až po současný stav vězeňského systému.

2.1.1 Pojetí trestu od starověku po habsburskou monarchii

V době starověku a středověku bylo trestání ovlivňováno koncepcí odplaty a principem „oko za oko, zub za zub“, kdy pachatele stihl stejný způsob výkonu trestu, jakým on sám zasáhl postiženého. Docházelo k ukládání trestů fyzických a mrzačících, nebo k tzv. absolutním trestům – trestům smrti. Hlavní funkce trestu a trestání, v těchto dobách, nebyla náprava zločince, ale určitá forma prevence v podobě zastrašování potencionálních delikventů.²

Existenci vězení dokládají v českých zemích městská práva, která vypracoval Pavel Kristián z Koldína v roce 1579. Postupem času se využívání trestu vězení začalo řídit zákonem, např. stanovení délky jeho výkonu. Vězeňský systém nebyl však jednotný a vězení se dělila podle druhu zřízení (církevní, městská, hradní aj.).³

Ještě koncem 17. století a na začátku století 18. byli pachatelé nezávažných trestných činů izolováni v obecních domech, které zároveň fungovaly jako chudobince nebo nemocnice.

V době osvícenství zaznamenala společnost převrat ve vývoji myšlení a pod jeho vlivem vydala v roce 1776 císařovna Marie Terezie trestní kodex, který omezil trest smrti a zakázal nelidské zacházení a mučení ve věznicích. Jejím následovníkem byl nejstarší syn

² SLUŠNÝ, J. *Historie mučení*. Praha, 2008, s. 190.

³FRANKLOVÁ, Z. *Historie českého vězeňství*. *Český rozhlas* [online]. Praha : Český rozhlas, 2002 [cit. 2015-01-10]. Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/55332>.

Josef II., který trest smrti zrušil úplně a místo něj zavedl doživotní trest žaláře. O znovuzavedení trestu smrti se zasloužil František II. a v návaznosti na to, došlo k vybudování první státní trestnice (jednalo se o Svatováclavskou trestnici, která již dnes neexistuje), a to v Praze roku 1832. Zde také dochází k prvotnímu rozčlenění vězňů dle pohlaví, na mladistvé trestance a osoby psychicky narušené.⁴

Nařízením Ministerstva státního a Ministerstva práv č. 109/1865 ř. z. ze dne 25. 10. 1865 byla pod Ministerstvo spravedlnosti převedena správa věznic. Takto vymezená působnost ministerstva trvala, s drobnými úpravami, až do rozpadu Rakouska – Uherska v roce 1918.

Mezi jedny z trestních zákoníků patřil i císařský patent vydaný Františkem Josefem I., a to zákon č. 117/1852 ř. z., trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, který rozlišoval tresty za přestupky a přečiny dostal odsouzený trest vězení a za zločiny čekal odsouzeného trest smrti oběšením či trest žaláře.

Ve vězení si odsouzený odpykal den až 6 měsíců a výkon probíhal ve věznicích okresních soudů. Trest žaláře, který se dělil na první a druhý stupeň se uskutečňoval v krajských či zemských věznicích. Trest v rozmezí od 6 měsíců do 20 roků se vykonával v žaláři prvního stupně. V těžkém žaláři (druhý stupeň) měl zločinec na nohou železa a byl v samovazbě, zde se vykonával doživotní trest za těžké zločiny. V Rakousku bylo v této době 28 samostatných trestnic, 22 pro muže a 6 pro ženy.⁵

Správa trestnic byla prováděna vrchními zástupci s tím, že řízení mužských věznic spadalo do agendy ředitele, vrchních dozorců, výpomocných dozorců a vojenské stráže. U žen tento výkon prováděly ženské řeholné řády. K diferenciaci trestanců do jednotlivých tříd napomáhaly barevně odlišné nákrčníky, které každý vězeň dostal na začátku výkonu trestu.

Dnešní recidivisté byli dříve označováni jako trestanci zpětní. Došlo k rozvoji vzdělávání, které bylo, do určitého věku (u mužů do 35 let u žen do 30 let věku), povinné pro trestance bez základního vzdělání. Každý vězeň měl přikázáno pracovat. Část z celkového platu náležela státu a zbytek peněz, předem jasně stanovený dle třídy umístění, příslušel trestanci. Ten mohl polovinu z nich použít ve svůj prospěch, nebo na podporu

⁴ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava, 2010, s. 15.

⁵ HÁJEK, S., Současné problémy a reforma českého vězeňství. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. Praha, 1992, č. 4, s. 330.

rodiny a druhou polovinu dostal až při propuštění z věznice. Svou činnost zahájily dobrovolné spolky poskytující sociální pomoc propuštěným trestancům.⁶

2.1.2 České vězeňství v letech 1918-1945

Se vznikem Československé republiky v roce 1918 přišel i návrh na vypracování nových trestních předpisů, které by měly brát v potaz nové poznatky o účelu trestu. Trest nemá být krutý ani nemá zastrašovat, ale do popředí se dostává preventivní charakter trestu a snaha o nápravu pachatele. V roce 1921 Ministerstvo spravedlnosti zpracovalo osnovu těchto moderních zákonů, která obsahovala i detaily o výkonu trestu, ale bohužel neprošla schvalovacím procesem. Tím byla prodloužena platnost převzatých trestněprávních norem z rakouskouherského zákonodárství až do 31. 07. 1950 (normy byly převzaty již při vzniku Československé republiky roku 1918 a i po osvobození Československa v roce 1945, kdy však prošly určitými změnami).

Ve dvacátých letech 20. století spadala oblast vězeňství pod centrální správu Ministerstva spravedlnosti a jeho příslušného odboru. Ten měl mimo jiné za úkol spolupracovat s Mezinárodní trestní a penitenciární komisí. Ta byla zřízena roku 1872 společností pro vězeňství jednotlivých států Evropy a měla se zabývat penitenciární problematikou a otázkami trestněprávními, kriminologickými aj. Mezinárodní trestní a penitenciární komise (International Penal and Penitentiary Foundation) byla roku 1951 rozpuštěna a její výkon, po předchozí vzájemné dohodě, převzala Organizace spojených národů (dále jen „OSN“). Komise je považována za nejstarší mezinárodní organizaci v oboru nápravy. Komise je autorem původní koncepce obecných pravidel pro zacházení s vězni, která byla v roce 1934 schválena Společností národů. Tato pravidla se stala předlohou pro vznik Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni.⁷

V této době na území Československé republiky fungovalo 6 mužských trestnic pro výkon trestu od 6 měsíců až po doživotí. Trestnice se dále diferencovaly na dvě trestnice pro prvotrestané a napravitelné recidivisty, dvě trestnice pro nepolepšitelné vězně, jeden trestní ústav pro mladistvé a jedna trestnice pro choré a invalidních trestance. Existovala i jedna ženská trestnice se samostatným oddělením pro mladistvé vězenkyně.⁸

⁶ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno, 2004. s. 32.

⁷ ČERNÍKOVÁ, V. et al. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň, 2008, s. 47 – 48.

⁸ VACEK, E. *Vězeňství Československé republiky (1918–1939). Historická penologie*. Praha, 2007, č. 2, s. 3.

V období mezi válkami docházelo k postupné progresi v oblasti zacházení a samotnému přístupu k vězňům. Snahou bylo pozitivní systematické působení v oblasti výchovné, mravní a společenské. Úspěšný vývoj toho všeho však přerušila druhá světová válka.⁹

Po roce 1939, kdy vznikl Protektorát Čechy a Morava, plnil i nadále vězeňský systém svoji funkci, byl však především využíván německou justicí a tajnou státní policií (tajná státní policie – německy GeheimeStaatspolizei zkráceně „gestapo“). Ve věznicích bylo jak německé říšské vedení, tak i české protektorátní vedení, jehož příslušníci museli složit slib oddanosti vůdci Adolfu Hitlerovi a zkoušku z německého jazyka.¹⁰

2.1.3 České vězeňství po roce 1945

V osvobozeném Československu i nadále platily upravené trestněprávní normy z dob Rakousko – Uherska. Prezidentský dekret č. 112/1945 Sb., o správě soudních věznic a trestních ústavů, opět navrátil správu vězeňství Ministerstvu spravedlnosti.¹¹

Dekret č. 94/1945 Sb., o úpravě některých otázek organizace a služebních a platových poměrů sboru uniformované vězeňské stráže dal za vznik uniformovanému Sboru vězeňské stráže (dále jen „SVS“). Velitelům oddílů SVS náležela správa krajských soudních věznic a trestních ústavů.¹²

Po válce bylo důležité aktivně zapojit vězně do znovuzavedení hospodářství zdevastované země. Bylo zapotřebí odstranit trosky zničených budov, zajistit jejich opravu a znovuvýstavbu, a proto dekretem prezidenta č. 126/1945 Sb., byly ustaveny zvláštní nucené pracovní oddíly. Sem byli zařazováni odsouzení, především Němci, s trestem odnětí svobody nad pět let. Vězni měli povinnost pracovat 8 hodin denně, a to i ve volných dnech, a celý jejich plat náležel státu.¹³

⁹ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice, 2006, s. 36.

¹⁰ Historie vězeňství. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2010 [cit. 2015-01-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/historie-104/historie-vezenstvi>>.

¹¹ ČESKOSLOVENSKO. Dekret prezidenta republiky Edvarda Beneše č. 112/1945 Sb., o správě soudních věznic a trestních ústavů. In *Sbírka zákonů, Československá republika*. 1945, částka 50.

¹² ČESKOSLOVENSKO. Dekret prezidenta republiky Edvarda Beneše č. 94/1945 Sb., o úpravě některých otázek organizace a služebních a platových poměrů sboru uniformované vězeňské stráže. In *Sbírka zákonů, Československá republika*. 1945, částka 44.

¹³ NOVOTNÝ, O. *O trestu a vězeňství: studie o funkcích trestu v soudobé naší společnosti*. Praha, 1969, s. 186 - 188.

U výkonu trestu vězení stále převažovala represe nad výchovnou funkcí trestu. Ta byla dána jeho samotným výkonem v tvrdých podmínkách věznice, přísném režimu a pracovním zařazení vězňů. Součástí výchovné činnosti byla i činnost duchovního. Ten s každým trestancem provedl, měsíc před jeho propuštěním, rozhovor o plánech, které má do budoucna. Při propuštění docházelo k informování národního výboru v místě původního bydliště vězně o tom, jakou pomoc je třeba odsouzenému poskytnout.¹⁴

2.1.4 Komunistické Československo v letech 1948 až 1989

Rok 1948 se do historie Českých a Slovenských dějin zapsal jako rok nástupu komunistické strany k moci. Takzvaná lidově demokratická forma vlády, nastolená „revolučním“ nebo také „vítězným“ únorem roku 1948, se záhy ukázala jako nic jiného než jinak nazvaná forma vlády totalitní.

V rámci tzv. právnícké dvouletky v letech 1948 až 1950 se vedení KSČ rozhodlo, že podpoří radikální přeměnu československého práva, a následovala přestavba celého právního řádu podle sovětského vzoru. V roce 1950 schválilo Národní shromáždění nové trestněprávní předpisy, jimiž byly trestní zákon, trestní řád, trestní správní zákon a trestní správní řád.

Došlo ke stanovení nové hranice trestní odpovědnosti na 15 let. U mladistvých do 18 let věku se kladl mimořádný důraz na výchovný smysl trestu. S novými zákony přišel i nový pohled na účel trestu, který měl pachatele především napravit a ten se mohl po výkonu trestu vrátit do společnosti jako její plnohodnotný člen.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon § 17 stanovil, že účelem trestu je zneškodnit nepřátele pracujícího lidu, zabránit pachateli v další trestné činnosti a vychovat ho k dodržování pravidel socialistického soužití a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Uložení trestu a jeho následným výkonem nesměla být ponížena lidská důstojnost. Nový trestní zákon rozlišil § 18 tresty na hlavní (trest smrti, odnětí svobody, nápravné opatření), vedlejší (ztráta státního občanství, propadnutí jmění, zákaz činnosti, vyhoštění), kdy trest vedlejší mohl být uložen pouze spolu s trestem hlavním.¹⁵

¹⁴ NOVOTNÝ, O. *O trestu a vězeňství: studie o funkcích trestu v soudobé naší společnosti*. Praha, 1969, s. 213 – 215.

¹⁵ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon § 17, § 18. In *Sbírka zákonů, Československá republika*. 1950, částka 39.

Výkon trestu odnětí svobody se řídil podle Vězeňského řádu S-4 vydaný Ministerstvem spravedlnosti (do září roku 1951 se VTOS řídil domácími řády pro soudní věznice a trestní ústavy). Tímto řádem došlo k diferenciaci vězňů do čtyř výhodnostních skupin, kam byli vězni rozděleni zejména dle třídního původu a druhu spáchaného trestného činu. Následné přeřazení do mírnější, nebo přísnější skupiny se odvíjelo od chování vězně při výkonu trestu, od jeho pracovního úsilí, postoje k výchově a k míře nápravy. Zařazení do čtyř výhodnostních skupin bylo následující: ¹⁶

- **1. výhodnostní skupina** – do této skupiny byli přiřazeni ti, kdo byli označeni za nepřátele lidově demokratické republiky, měli slabou pracovní morálku a nevyvinuli žádné úsilí k nápravě. Vězeň musel mít oholené vlasy, korespondenci směl odesílat a přijímat pouze jednou za dva měsíce a návštěvu směl mít jednou za dva měsíce, a to pouze po dobu 20 minut.
- **2. výhodnostní skupina** – tato skupina byla pro odsouzené, kteří byli přeřazováni z 1. výhodnostní skupiny díky vyjádření lítosti nad trestným činem, za který byli odsouzeni a po určitou dobu projevovali snahu po nápravě.
- **3. výhodnostní skupina** – do této skupiny byli přeřazováni ti, kteří vyvíjeli po určitou dobu zvýšené pracovní úsilí a dodržovali bez výjimky stanovená pravidla chování.
- **4. výhodnostní skupina** – sem mohl být přeřazen ten vězeň, který po dobu, po kterou setrval ve 3. výhodnostní skupině, dosahoval nadprůměrného pracovního výkonu. Odsouzený měl možnost úpravy vlasů i vousů dle vlastního uvážení, měl možnost si zapůjčit knihy nebo časopisy k četbě apod.

Za nástroj napomáhající k převýchově a nápravě odsouzených považoval totalitní režim především práci. Každý vězeň měl povinnost pracovat podle svých schopností a dovedností. Bylo zakázáno, aby si vězně na práci najímaly soukromé osoby, naopak vězni byli zařazeni na práci v ústředních průmyslových odvětvích. Pokud se vězeň choval pořádaně a plnil denní pracovní limit nad rámec, mohl získat různé druhy odměn. Například odsouzený směl vykouřit pouze 3 cigarety denně, s uděleným benefitem to bylo

¹⁶ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno, 2004, s. 48.

cigaret 6 až 12. Naopak při neplnění denních norem a porušení pracovní kázně, následovaly kázeňské tresty. Jednalo se například o odebrání potravinových balíčků, samovazbu po zaměstnání nebo tvrdé lože dvakrát do týdne. V roce 1952 fungovalo 335 trestních ústavů a věznic a 107 pracovních táborů a průměrný roční počet vězňů se pohyboval kolem 30 tisíc.

17

K další významné reformě vězeňství došlo 01. 01. 1953, a to novým zákonem č. 66/1952 Sb., o organizaci soudnictví, kdy se stal ústředním orgánem Sbor nápravné výchovy, a příslušníci SVS se stali příslušníky Sboru národní bezpečnosti. Je podstatné zmínit rozsáhlou amnestii, kterou udělil 04. 05. 1953 nově nastoupivší prezident Antonín Zápotocký. Z celkového počtu 46 021 vězňů bylo na svobodu v rámci amnestie propuštěno 15 379 odsouzených.¹⁸

Roku 1954 nastává etapa restrukturalizace vězeňství, kdy dochází ke snižování počtu věznic a vězeňské budovy začínají korespondovat se současným vizuálním vzhledem. K 01. 01. 1957 fungovalo na území Československé republiky 23 věznic (např. Plzeň – Bory, Mírov, Valdice, Opava, Pardubice, Ilava a Leopoldov) a 25 nápravně pracovních táborů. V období od roku 1946 až do roku 1964 je zaznamenáno 1 011 poprav oběšením a ve 240 případech se jednalo o důvody čistě politické.¹⁹

Podstatným rokem pro oblast vězeňství obecně byl rok 1957, kdy Hospodářská a sociální rada OSN rezolucí č. 663 C1 ze dne 31. 07. 1957 schválila Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni. I Československá socialistická republika se zavázala tento dokument respektovat. V srpnu roku 1965 nabyt účinnosti zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který byl ovlivněn Standardními minimálními pravidly pro zacházení s vězni a byl považován za podstatu reformy československého vězeňství.²⁰

2.1.5 Situace po roce 1989

Změny v politickém základu naší společnosti se markantně dotkly i oblasti vězeňství. O zásadní změny, které by měly být provedeny, usilovaly především pracovní komise České národní rady (dále jen „ČNR“) a Ministerstvo spravedlnosti na základě

¹⁷ KADLECOVÁ, M. *Dějiny československého státu a práva (1918-1945)*. Brno, 1992, s. 82.

¹⁸ ROKOSKÝ, J. *Amnestie 1960. Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*. Praha, 2011, č. 01, s. 37 - 38.

¹⁹ BAJCURA, L. et al., *Periodizace dějin vězeňství po roce 1945. České vězeňství*. Praha, 1999, č. 2 – 3, s. 6.

²⁰ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava, 2010, s. 16.

uskutečněné kontroly reálného stavu. Skupina penitenciárních výzkumníků podrobila oblast vězeňství důkladné analýze a komparaci z pohledu realizované úrovně dle Standardních minimálních pravidel, Evropských vězeňských pravidel a Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“). Zároveň analyzovala vězeňské systémy a zkušenosti vyspělých států s dlouholetou tradicí demokracie.²¹

Žalostný stav vězeňství před listopadem roku 1989, který se vyznačoval výše uvedenými nedostatky, byl počátkem nové etapy rozvoje vězeňství v ČR.

Přehled vydaných koncepčních materiálů a normativních změn ve vězeňství ČR od roku 1990:²²

- **1990** – Dochází k rozchodu s minulostí a k analýze reálného stavu vězeňství.
- **1991** – Vytvoření Koncepce rozvoje vězeňství.
- **1992** – Zahájení systémových změn, jejichž realizaci předchází normativní změny, a to zejména:
 - zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní ČR,
 - vyhláška č. 247/1992 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody v nápravně výchovných ústavech ČR – dochází k úpravě práv a povinností odsouzených.
- **1993** – Výkon vazby je upraven zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby
 - Zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody je novelizován, je zde snaha o vytvoření a schválení zcela nového zákona, k uskutečnění dochází až později v roce 1999.
- **1998** – Vydání aktualizované Koncepce rozvoje vězeňství ČR s dodatky a komentáři.
- **1999** – Zákonem č. 169/1999 Sb. dochází k nové zákonné úpravě VTOS.
- **2005** – Nová Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015.

²¹ HÁJEK, S., MEDVĚDOVÁ, D., HOLUBOVÁ, O. Srovnávací penologická studie Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, Evropských vězeňských pravidel, Listiny základních práv a svobod (Ústavní zákon ze dne 9. ledna 1991) a návrhu Řádu výkonu trestu odnětí svobody v nápravně - výchovných ústavech ČR. *Bulletin studijní a výzkumné skupiny ředitelství SNV ČR*. Praha, 1991, 34 s.

²² ČERNÍKOVÁ, V. et al. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň, 2008, s. 62 - 69.

2.2 Vězeňská služba ČR

Ke zřízení Vězeňské služby České republiky došlo na základě zákona České národní rady č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží, ze dne 17. listopadu 1992. Vězeňská služba je ozbrojený bezpečnostní sbor, správní úřad a účetní jednotka s místní působností na území celé České republiky, nestanoví-li zvláštní právní předpis nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a již je Česká republika vázána, jinak. Vězeňskou službu spravuje generální ředitel Vězeňské služby, který je odpovědný ministru spravedlnosti.²³

2.2.1 Základní informace a úkoly Vězeňské služby České republiky

Mezi hlavní úkoly Vězeňské služby dle ustanovení § 2 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů, řadíme zejména následující:²⁴

- správa a střežení vazebních věznic a věznic, odpovědnost za dodržování řádného výkonu vazby a VTOS,
- dohled, předvedení a eskorta osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve VTOS,
- provádění výzkumu v oboru penologie a následná aplikace výsledků v praxi,
- zabezpečení pořádku a bezpečnosti v budovách a místech činnosti soudů, ministerstev a státních zastupitelství,
- provozování hospodářské činnosti a zajištění vhodných pracovních podmínek za účelem zaměstnávání osob ve VTOS, případně ve výkonu vazby nebo ve výkonu zabezpečovací detence,
- skrze Akademii Vězeňské služby zajištění vzdělávání příslušníků a občanských zaměstnanců Vězeňské služby, skrze Střední odborné učiliště uskutečňování vzdělávání osob ve VTOS,
- a další úkoly podle zvláštních právních předpisů.

²³ ČESKO. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky § 1. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, částka 112.

²⁴ ČESKO. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky § 2 odst. 1. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, částka 112.

Shora uvedené úkoly vykonává Vězeňská služba prostřednictvím vězeňské a justiční stráže, správní služby, Akademie Vězeňské služby a dalších pověřených orgánů.

Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost.²⁵

Pokud dojde ke spáchání trestného činu (dále jen „TČ“) osobou ve výkonu vazby, VTOS nebo zabezpečovací detence pověřené orgány Vězeňské služby mají v trestním řízení postavení policejního orgánu a přísluší jim též oprávnění uplatňovat operativně pátrací prostředky dle trestního zákona.²⁶

2.2.2 Organizace a řízení Vězeňské služby České republiky

Organizačními jednotkami Vězeňské služby jsou:²⁷

1. Generální ředitelství,
2. Akademie Vězeňské služby,
3. Střední odborné učiliště,
4. Zdravotnická služba a zotavovny Vězeňské služby,
5. Vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence.

1. Generální ředitelství Vězeňské služby

Generální ředitelství Vězeňské služby je odborným orgánem ministra spravedlnosti pro řízení, organizaci a kontrolu Vězeňské služby. V mezích stanovených zákonem vykonává státní správu pro oblast vězeňství (jako ústřední orgán). Generální ředitelství je vnitřně diferencováno na sekretariát, samostatná oddělení a jednotlivé specializované odbory (viz Příloha I).

V čele stojí generální ředitel, který je nadřízeným pro všechny příslušníky Vězeňské služby a má nad nimi personální a kázeňskou pravomoc. Jeho hlavní náplní práce je řešení problémů pomocí koncepční, odborné, metodické a kontrolní činnosti. Ze své funkce je odpovědný ministru spravedlnosti.

²⁵ ČESKO. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky § 3 odst. 6. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, částka 112.

²⁶ ČESKO. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky § 3 odst. 8. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, částka 112.

²⁷ ČERNÍKOVÁ, V. et al. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň, 2008, s. 74.

Jednotlivé odbory provádí metodické řízení a kontrolu činnosti specializovaných úseků v organizačních jednotkách Vězeňské služby, uskutečňují analýzu poznatků a následně navrhnou nezbytná opatření. Projednávají stížnosti, oznámení a podněty, tvoří návrhy vnitřních předpisů a připravují materiály pro jednání generálního ředitele a jeho poradních orgánů.²⁸

2. Akademie Vězeňské služby (dříve Institut vzdělávání Vězeňské služby České republiky)

Akademie Vězeňské služby se sídlem ve Stráži pod Ralskem zaštiťuje veškeré vzdělávací aktivity poskytující příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby profesní kvalifikaci potřebnou pro výkon jejich služebních a pracovních povinností a poskytuje možnost rozvoje odborných kompetencí. Podílí se také na vývoji vědecké a výzkumné činnosti v oblasti penologie, penitenciaristiky a historie vězeňství pro potřeby obohacování teoretického základu výuky.²⁹

3. Střední odborné učiliště Vězeňské služby

Jedná se o výchovně vzdělávací zařízení s působností na celém území naší republiky. Osoby ve výkonu vazby nebo VTOS si mohou prostřednictvím Středního odborného učiliště Vězeňské služby doplnit základní vzdělání, připravit se na výkon budoucího povolání a doplnit nebo si rozšířit kvalifikaci ve vzdělávacích kurzech.³⁰

4. Zdravotnická služba a zotavovny Vězeňské služby

Zdravotnická služba je organizační jednotkou poskytující zdravotnickou péči občanským zaměstnancům, příslušníkům Vězeňské služby a osobám ve výkonu vazby, zabezpečovací detence nebo VTOS. Řadíme sem hlavní lékaře zdravotnických oblastí, vězeňské nemocnice a zdravotnická střediska.

Zotavovny Vězeňské služby jsou zřizovány jako příspěvkové organizace Ministerstvem spravedlnosti, které také vymezuje rozsah jejich působnosti. Činnost

²⁸ MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava, 2003, s. 95.

²⁹ ČERNÍKOVÁ, V. et al. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň, 2008, s. 76.

³⁰ BARTOŇ, Z. *Školské vzdělávací středisko Valdice*. Valdice, 2012, s. 28.

zotavoven se dělí na preventivní rehabilitace, služební a pracovní akce a rekreační služby pro personál Vězeňské služby.³¹

5. Vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence

Další organizační jednotkou Vězeňské služby jsou vazební věznice a věznice, které se zřizují a zrušují nařízením ministra spravedlnosti. V čele každé věznice stojí ředitel, který je jmenován a odvoláván generálním ředitelem Vězeňské služby a kterému je ředitel věznice z výkonu své funkce odpovědný. Ředitelé jsou zodpovědní za to, aby výkon vazby a VTOS probíhal na základě příslušného zákona a došlo tak k naplnění účelu vazby či trestu odnětí svobody.

Zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 67 a § 381 je zaručen zákonný účel vazby. Za důvody vazby považujeme důvodnou obavu, že obviněný uprchne, nebo se bude skrývat (vazba úteková), že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky (vazba koluzní), anebo že bude opakovat trestnou činnost (vazba předstižná). Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů zajišťují, aby výkon vazby probíhal v mezích a na základě zákona.^{32 33 34}

Vazba je vykonávána v klasickém celovém systému se zmírněným režimem umožňujícím, v daný čas, volný pohyb obviněného na oddělení (dochází ke snížení psychického vypětí při výkonu vazby).³⁵

³¹ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězněnými*. Liberec, 2007, s. 7.

³² ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) § 67 a § 381. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1991, částka 66.

³³ ČESKO. Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 74.

³⁴ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 36.

³⁵ SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. Liberec, 2007, s. 30.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, jsou stěžejními právními předpisy zajišťujícími, aby trest plnil svůj účel a jeho výkon byl v souladu se zákonem.^{36 37}

Výkon trestu odnětí svobody je diferencován podle právní úpravy a věznice se dělí na čtyři základní typy. Ke členění dochází podle míry vnější ostrahy, zajištění bezpečnosti a podle způsobu aplikace resocializačních programů od nejmírnější po nejpřísnější, a to na věznice:

- s dohledem – typ A,
- s dozorem – typ B,
- s ostrahou – typ C,
- se zvýšenou ostrahou – typ D.

V rámci jedné věznice mohou být zřízena oddělení odlišných základních typů, pokud tím nedochází k ohrožení účel VTOS.

Věznice s dohledem – typ A. Dle ustanovení § 56 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „**trestní zákoník**“), ve znění pozdějších předpisů: „*Soud zpravidla zařadí do věznice s dohledem pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin*“. Odsouzení se po věznici pohybují bez omezení. Zaměstnání vykonávají zpravidla mimo věznici a lze jim umožnit volný pohyb po pracovní době. Návštěvy se konají zpravidla bez dohledu zaměstnance a ředitel příslušné věznice může jednou za dva týdny povolit odsouzenému opuštění věznice až na 24 hodin.³⁸

Věznice s dozorem – typ B. Dle ustanovení § 56 odst. 2 trestního zákoníku: „*Soud zpravidla zařadí do věznice s dozorem pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující tři léta a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin*“. Odsouzení se pohybují po

³⁶ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 58.

³⁷ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 110.

³⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 56 odst. 2. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 11.

věznici organizovaně pod dohledem zaměstnance. Výjimku volného pohybu po věznici může povolit ředitel věznice. Vězni mají povolený pohyb na pracoviště nebo na ošetření, ale na případné kulturní, vzdělávací akce mimo věznici, vždy pod dohledem. Návštěvy probíhají zpravidla bez dozoru a jednou do měsíce lze povolit opuštění věznice až na 24 hodin.³⁹

Věznice s ostrahou – typ C. Dle ustanovení § 56 odst. 2 trestního zákoníku: „*Soud zpravidla zařadí do věznice s ostrahou pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístnění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatel, který byl odsouzen pro přečin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dohledem nebo s dozorem*“. Vězni v tomto režimu se pohybují po věznici organizovaně a pouze pod dohledem příslušníka vězeňské služby. Výjimečně při plnění pracovních povinností se smějí pohybovat volně. Zaměstnání vykonávají zpravidla uvnitř věznice. Návštěvy probíhají pod dozorem zaměstnance a výjimečně lze povolit jednou za měsíc opuštění věznice na 24 hodin.⁴⁰

Věznice se zvýšenou ostrahou – typ D. Dle ustanovení § 56 odst. 2 trestního zákoníku: „*Soud zpravidla zařadí do věznice se zvýšenou ostrahou pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest (§ 54), kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 108), kterému byl za zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3) uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let, nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu*“. Platí stejná pravidla jako ve věznicích typu C – s ostrahou. Odsouzeným není povolen volný pohyb uvnitř věznice a pracují pouze ve věznici nebo na celách.⁴¹

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence dal v roce 2009 za vznik institutu zabezpečovací detence, který je určena pro osoby, které byly odsouzeny za zvlášť závažný TČ, ale pro svou duševní poruchu nejsou schopny běžného výkonu trestu a jsou pro společnost nebezpečné. Ústavy v Brně a Opavě uskutečňují léčebnou, psychologickou, vzdělávací, pedagogickou, rehabilitační činnost.

³⁹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 56 odst. 2. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 11.

⁴⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 56 odst. 2. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 11.

⁴¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 56 odst. 2. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 11.

2.2.3 Statistická data

Vězeňská služba České republiky publikuje každým rokem Statistickou ročenku mapující situaci v českém vězeňství. Vybrané údaje z roku 2013 dokazují, že resort vězeňství je velice náročnou oblastí, co se týče financí a personálních nároků.⁴²

Personál Vězeňské služby:

- Příslušníci 6 716
 - Zaměstnanci 3 892
- Celkem 10 608

Vězněné osoby (průměrný denní stav):⁴³

- Celkem 16 388

Oproti roku 2012 došlo ke snížení počtu vězněných osob celkem o 6 950. Největší část vězňů (celkem 6 471) byla propuštěna na základě amnestie, která byla vyhlášena 01. 01. 2013 Rozhodnutím prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii.

Průměrný stav ubytovacích kapacit:⁴⁴

- 77,74 % využitelnosti ubytovacích kapacit věznic

Jedná se o rapidní pokles využití ubytovací kapacity jednotlivých věznic ve srovnání s rokem 2012, kdy ubytovací kapacita věznic byla využita na 111,59 %.

Průměrné náklady spojené s vězni:⁴⁵

- Průměrné náklady na jednoho vězně činily – 1 319 Kč / denně
 - Průměrné náklady na jednoho vězně činily – 481 435 Kč / ročně
- Celkové náklady na všechny vězně za rok 2013 činily – 7,889 miliardy Kč

⁴² GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistická ročenka 2013*. Praha, 2014, s. 15.

⁴³ GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistická ročenka 2013*. Praha, 2014, s. 24.

⁴⁴ GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistická ročenka 2013*. Praha, 2014, s. 43.

⁴⁵ GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistická ročenka 2013*. Praha, 2014, s. 26.

Konečný výsledek zahrnuje skutečné platby na platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci, pojistné placené zaměstnavatelem, fond kultury a sociálních potřeb, ostatní věcné výdaje, kapitálové výdaje a sociální dávky.

V návaznosti na celoplošné zdražování došlo v roce 2013 ke zvýšení průměrných nákladů na jednoho vězně o 403 Kč / denně oproti roku 2012 a ke zvýšení celkových nákladů na jednoho vězně za celý rok 2013 o 146 150 Kč proti roku 2012. Výsledné celkové náklady na všechny vězně za rok 2013 nejsou, ale ve srovnání s rokem 2012, markantně navýšené, a to díky amnestii, na jejímž základě došlo k propuštění většího počtu vězňených osob, viz výše.

Dle statistických údajů ke dni 13. 02. 2015 bylo ve VTOS celkem 16 858 vězňů z toho je 50 doživotně odsouzených (47 mužů a 3 ženy). Vězni jsou rozmístěni ve 35 věznicích, kde na ně dohlíží více než deset tisíc zaměstnanců.

3 PROGRAM ZACHÁZENÍ, ZAMĚSTNÁVÁNÍ VĚZŇŮ

Následující kapitola je věnována podrobné deskripci způsobu zacházení s odsouzenými ve VTOS při zachování práv vězněného, dohledu nad plněním povinností a realizaci kázeňské činnosti. To vše tvoří funkční rámec provádění obsahu zacházení prostřednictvím programů zacházení.

3.1 Definice základních pojmů

Socializace – je proces integrace jedince do společnosti, který trvá od narození po celý život. Individuum si postupně osvojuje jazyk, společenské normy, hodnoty a mezilidské vztahy, formuje své city a chování. Nejedná se o pasivní děj formování člověka vnějšími tlaky, ale o reciproční interakci mezi jedincem a společností.⁴⁶

Resocializace – jedná se o proces, který vyplývá z nevhodné socializace, která je v rozporu se společenskými normami. Cílem resocializace je převýchova a náprava odsouzeného, pro jeho co možná nejsnazší reintegraci do společnosti po propuštění z VTOS.⁴⁷

Dle Mařádka: „*V penitenciárních podmínkách se resocializace též nazývá korektivní socializací, či penitenciární resocializací, aby se odlišila od resocializace u jedinců sice s poruchami socializace, které však neměly za následek páčání trestné činnosti*“.⁴⁸

Prizonizace – je proces adaptace vězně na chod věznice a osvojení si vězeňské kultury, kdy daná osoba pozbývá vlastní iniciativu, sžívá se s umělým prostředím věznice, klesá její schopnost fungování mimo věznici, přivlastňuje si hodnoty a normy typické pro prostředí věznice.⁴⁹ Prizonizaci dále členíme na **instituonalizaci** (přivykání si organizaci a normám věznice, které jsou dány zákonem) a **ideologizaci** (přivykání si normám a hodnotám vězeňské subkultury, které často bývají v rozporu s obecně platnými normami dané instituce; jedná se o určitý „nátlak“ spoluvězňů).⁵⁰

⁴⁶ HOLÝ, I. *Úvod do sociologie*. Brno, 2005, s. 36.

⁴⁷ ČERNÍKOVÁ, V., SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Praha, 2002, s. 36.

⁴⁸ MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava, 2003, s. 95.

⁴⁹ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha, 2003, s. 245.

⁵⁰ HERETIK, A. *Základy forenzní psychologie*. Bratislava, 1993, s. 194.

Penitenciární péče – je speciální druh péče o osoby ve VTOS, kdy dominantní je metoda donucování před metodou přesvědčování.⁵¹

Program zacházení – dle ustanovení § 41 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů: „*Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení*“.⁵²

3.2 Program zacházení

Program zacházení je vypracován pomocí souhrnné zprávy o odsouzeném (viz Příloha II), kterému byl uložen trest odnětí svobody, jehož doba výkonu je delší než tři měsíce. Komplexní zpráva je zpracována odborníky, mezi které patří vedoucí oddělení výkonu trestu, psycholog, speciální pedagog, lékař, sociální pracovník, vychovatel a další zaměstnanci Vězeňské služby. Při tvoření programu zacházení je zohledněn charakter osobnosti odsouzeného, příčiny páchaní trestné činnosti a druh spáchaného TČ. Programy zacházení sestavuje speciální pedagog a odsouzený si může vybrat z více možných alternativ programu zacházení, pakliže tak neučiní, je mu stanoven tzv. minimální program zacházení dané věznice. Každý vězeň je povinný plnit všechny aktivity pro něj vyplývající z jím zvoleného programu. V průběhu VTOS dochází k modifikaci programu zacházení na základě postupných změn v chování a přístupu odsouzeného a jeho následného hodnocení.⁵³

3.2.1 Struktura

Nabídka aktivit programu zacházení vychází z materiálně technických, organizačních a personálních možností konkrétní věznice. Jejich struktura je však neměnná a skládá se z těchto složek:⁵⁴

1. Pracovní aktivity,

⁵¹ MAŘÁDEK, V. *Vězeňství*. Ostrava, 2005, s. 61.

⁵² ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 41 odst. 3. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 58.

⁵³ Program zacházení. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2013 [cit. 2015-02-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/vykon-vezenstvi-366/vykon-trestu/program-zachazeni-4970>>.

⁵⁴ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha, 2011, s. 16.

2. Vzdělávací aktivity,
3. Speciální výchovné aktivity,
4. Zájmové aktivity,
5. Oblast utváření vnějších vztahů.

3.3 Pracovní aktivity

V rámci programu zacházení je kladen důraz především na pracovní aktivity, jejichž cílem je vytváření a současné zachování pracovních návyků u odsouzených. Samotná práce rozvíjí u vězňů nejen kladné osobnostní vlastnosti, ale i povědomí o tom, že prostřednictvím práce jsou uspokojovány lidské potřeby.⁵⁵ Dle doporučení Výboru ministrů Rady Evropy Doporučení Rec (2006) 2. čl. 26 by se měla příprava a způsob výkonu práce ve specifickém prostředí věznice co nejvíce podobat pracovnímu procesu na svobodě.⁵⁶

3.3.1 Zákonná úprava

Zaměstnávání vězněných osob je v České republice obecně upraveno zákonem č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Odsouzení jsou odměňováni na základě nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Na základě zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky § 23 smí Vězeňská služba provozovat hospodářskou činnost mimo činnost, kterou vykonává jako hlavní. Jedná se o alternativu k dosažení mimorozpočtového příjmu finančních prostředků, se kterými je nakládáno dle zvláštních předpisů. Dříve byla hospodářská činnosti Vězeňské služby upravena samostatnou vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 93/2001 Sb., o hospodářské činnosti Vězeňské služby České republiky, která byla k 01. 09. 2013 zrušena.

⁵⁵ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha, 2011, s. 16.

⁵⁶ VÝBOR MINISTRŮ RADY EVROPY. *Doporučení Rec (2006) 2: Výbor ministrů členských států k Evropským vězeňským pravidlům*. Čl. 26, 2006, s. 11 - 12.

3.3.2 Zařazení k práci

Mezi jednu ze základních povinností odsouzeného patří povinnost pracovat, za předpokladu, že je mu práce stanovena a nebyl shledán za práce neschopného, nebo že mu jeho zdravotní stav neumožňuje práci vykonávat.⁵⁷

Přiřazení odsouzeného k určitému druhu práce je prováděno na základě individuálního písemného rozhodnutí ředitele věznice, který dbá na doporučení odborných zaměstnanců (viz kap. 3.2). Odsouzený, který dosáhl věku 65 let, nebo je poživitelem invalidního důchodu (invalidita třetího stupně), je z pracovní povinnosti vyloučen. Při neplnění pracovních povinností může být odsouzenému uložen kázeňský trest.⁵⁸

Odsouzení mohou být zaměstnání v rámci provozu věznice, ve vězeňské výrobě a podnikatelské činnosti nebo u jiných subjektů. Zařazení odsouzených k práci u jiných subjektů probíhá vždy na základě smlouvy, která určuje podrobnější podmínky výkonu práce a povinná školení. K zaměstnání odsouzeného u jiného subjektu je potřeba jeho předchozího písemného souhlasu, až na výjimku, kdy jiným subjektem je Česká republika, či územně samosprávný celek (obec, kraj). Zákon vymezuje druh prací, které odsouzení vykonávat nesmí nebo jen se zvýšenou kontrolou. Jedná se o práci s výbušninami, omamnými, psychotropními látkami a jedy.⁵⁹

3.3.3 Pracovní doba

Pracovní doba odsouzeného se řídí dle pracovněprávních předpisů jako u každého zaměstnance v pracovním poměru. O rozvrhu pracovní doby a případných přesčasů je oprávněn rozhodovat ředitel věznice. Do pracovní doby odsouzeného se nezapočítává doba provádění běžných činností (úklid, aktivity zajišťující chod věznice), ale ani vycházky či doby určené k odpočinku. Obecně jsou odsouzení rozděleni do pracovních skupin, které mají svého vedoucího a určeného zaměstnance Vězeňské služby, který zodpovídá za dohled nad výkonem práce.⁶⁰

⁵⁷ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 28 odst. 1. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 58.

⁵⁸ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody § 41. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 110.

⁵⁹ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 30, § 31. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 58.

⁶⁰ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody § 42. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 110.

3.3.4 Odměna za vykonanou práci

Za důležitý aspekt je považována motivace odsouzených k řádnému hospodaření se získanými finančními prostředky. Vězni jsou vedeni k tomu, aby si odměnu ukládali na peněžní účty jako úspory, které jim budou vyplaceny po propuštění z VTOS.⁶¹ Speciální účty jsou spravovány věznicí, ve které odsouzený vykonává trest odnětí svobody a má zde založený finanční spis. Veškeré úspory jsou ukládány na oddělené účty, a to:⁶²

- účet kapesného s označením „K“,
- účet sociálního kapesného s označením „S“
(Novelizací zákona č.169/1999 Sb., s platností od 01. 01. 2014 bylo sociální kapesné zrušeno a nahradil jej tzv. sociální balíček - § 16 odst. 8),
- účet úložného s označením „U“,
- účet peněz v úschově s označením „O“, „R“, „E“, „C“, „Z“.

Odsouzenému za vykonanou práci náleží platového ohodnocení (dále jen „**odměna**“), jehož výše je stanovena věznicí v souvislosti s množstvím a kvalitou odvedené práce. Dle druhu konané práce je odsouzený zařazen do I. skupiny, kde je potřebná odborná kvalifikace, do II. skupiny, kde je potřeba vyučení v oboru nebo jiné odborné kvalifikace a do III. skupiny, kde je potřeba mít vyšší než úplné střední vzdělání nebo vyšší než úplné střední odborné vzdělání.⁶³

Pokud není zákonem vymezeno jinak výše základní složky odměny je stanovena v I. skupině na částku 4 500 Kč, ve II. skupině na částku 6 750 Kč a ve III. skupině na částku 9 000 Kč.⁶⁴

Shora uvedená výše odměny přísluší odsouzenému za předpokladu, že odpracoval 40 hodin týdně, v opačném případě náleží odsouzenému poměrná část základní složky odměny, úměrná k délce jeho skutečné odpracované doby.

⁶¹ VÝBOR MINISTRŮ RADY EVROPY. *Doporučení Rec (2006) 2: Výbor ministrů členských států k Evropským vězeňským pravidlům*. Čl. 26, 2006, s. 11 - 12.

⁶² Vnitřní řád Věznice Plzeň, 2013.

⁶³ ČESKO. Nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody § 2 odst. 1. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 112.

⁶⁴ ČESKO. Nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody § 2 odst. 2. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 112.

Tabulka 1: Odvody a srážky z příjmu odsouzeného ⁶⁵

Odvody z hrubé mzdy:	%
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	6,5 %
- pojistné na veřejné zdravotní pojištění	4,5 %
- záloha na daň z příjmu fyzických osob (ze superhrubé mzdy)	15 %
Srážky z čisté mzdy:	
- srážky k úhradě výživného nezaopatřených dětí	30 %
- srážky k úhradě nákladů výkonu trestu (max. však 1 500 Kč za kalendářní měsíc)	32 %
- další srážky prováděné na základě nařízeného výkonu rozhodnutí soudu nebo orgánu státní správy	12 %
- ostatní srážky	4 %
- kapesné	20 %
- úložné	2 %

Ze zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 35 vyplývá, že odsouzený je povinen si hradit pobyt ve věznici. V zákoně jsou taxativně vymezeny podmínky, za kterých je možné od této povinnosti upustit. Jedná se o případy, kdy odsouzený: ⁶⁶

- bez vlastního zavinění nebyl zařazen k práci,
- nedovršil 18 let svého věku,
- si hradí zdravotní pojištění a je mu poskytována ústavní (nemocniční) péče,
- je zařazen do vzdělávacího nebo terapeutického programu (min. 21 hod. týdně),
- přerušil výkonu trestu,
- je v postavení svědka, nebo poškozeného při soudním jednání,
- je dočasně předán do ciziny,
- je na útěku.

⁶⁵ Autorka bakalářské práce na základě informací dostupných na WWW: < <http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/informacni-servis-1633/ekonomika-a-zamestnavani/dotazy-k-ekonomicke-oblasti>>.

⁶⁶ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 35 odst. 2. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 58.

3.3.5 Pracoviště

Vnitřní nestřežená a vnitřní střežená pracoviště - jedná se o pracoviště lokalizované vně věznice, kam se umísťují odsouzení s dohledem nebo s ostrahou. Tito odsouzení z určitého důvodu nespĺňují podmínky udělení výjimky volného pohybu při plnění pracovních povinností. Vnitřními pracovišti jsou například závodní kuchyně, prádelny, knihovny, údržba, sklady aj.⁶⁷

Vnější nestřežená pracoviště - jsou pracoviště soukromých podnikatelských subjektů s lokací mimo areál věznice. Při výkonu práce není prováděn dohled a odsouzení do práce docházejí sami nebo je odváží zaměstnavatel. Odsouzení musí při takto mírném režimu dohledu splňovat podmínky pro volný pohyb mimo věznici s tím, že mohou samostatně opouštět věznici hlavním vchodem, docházet na místo výkonu práce po předem stanovené trase a vracet se nazpět do věznice.⁶⁸

3.3.6 Výhody pro zaměstnavatele při zaměstnávání odsouzených

Výhody vznikající soukromým podnikatelským subjektům při zaměstnávání odsouzených:⁶⁹

- odsouzený není považován za zaměstnance,
- výše odměny není vázána na výši aktuální stanovené minimální mzdy,
- možnost dlouhodobého či krátkodobého využití pracovní síly odsouzeného,
- garance důkladného výběru odsouzených s možností volného pohybu,
- odsouzený nemá právo čerpat řádnou dovolenou,
- věznice poskytuje příspěvek na stravu a slevu na sociální pojištění,
- mzdové účetnictví pro odsouzeného zajišťuje věznice.

Jak vyplývá ze statistických údajů Vězeňské služby, bylo v roce 2013 do pracovních aktivit zařazeno průměrně 7 901 vězňů, a to z celkového počtu 11 688 práceschopných.

⁶⁷ ČESKO. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 44/2009, o výběru a zařazování odsouzených a obviněných na střežená, nestřežená pracoviště, druhy pracovišť. In *Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR, Česká republika*. 2009.

⁶⁸ ČESKO. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 44/2009, o výběru a zařazování odsouzených a obviněných na střežená, nestřežená pracoviště, druhy pracovišť. In *Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR, Česká republika*. 2009.

⁶⁹ Nabídka na zaměstnávání odsouzených. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2012 [cit. 2015-02-25]. Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-hermanice-73/zamestnavani-odsouzenych-277/nabidka-na-zamestnavani-odsouzenych-3134>>.

Reálná zaměstnanost vězňených osob v roce 2013 představovala 67,60 %. Oproti roku 2012, kdy byla zaměstnanost na 58,83 %, to znamená zvýšení o 8,77 %. Tento nárůst je způsoben amnestií prezidenta České republiky, která byla vyhlášena v lednu roku 2013, kdy došlo k propuštění větší části odsouzených nezařazených k zaměstnání než vězňů pracujících.⁷⁰

3.4 Vzdělávací aktivity

Tak, jak Česká republika ústavně zaručuje v LZPS, mezi jedno ze základních práv patří i nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné právo na vzdělání. Vzdělávání je řízený proces cílevědomého a systematického získávání poznatků, osvojování a upevňování schopností, dovedností, návyků, hodnotových postojů či společenských forem jednání a chování osob a vzdělání je jeho výsledkem.⁷¹

Dle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 27 jsou odsouzení po dobu VTOS povinni se podrobit určitým omezením ústavně zaručených práv, avšak právo na vzdělání ani pobytem ve věznici nikterak omezeno není. Od roku 2007 zaštiťuje vzdělávání odsouzených ve výkonu vazby nebo v průběhu VTOS Střední odborné učiliště, Na Veselí 51, Praha 4 (dále jen „SOU“). Samotné vzdělávání pak probíhá prostřednictvím odloučených pracovišť SOU, a to školskými vzdělávacími středisky (viz kapitola 4.2 Střední odborné učiliště – Školská vzdělávací střediska).⁷²

3.5 Speciální výchovné aktivity

Jedná se o aktivity, které provádí odborní zaměstnanci s cílem pedagogicko-psychologického působení na odsouzeného jako na jedince, tak i na celou skupinu odsouzených zapojených do speciálně výchovných aktivit.

Můžeme sem zařadit:⁷³

- **terapeutické programy** – jedná se zejména o sociální výcviky, psychoterapie, arteterapie, pohybová cvičení aj.,

⁷⁰ GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistická ročenka 2013*. Praha, 2014, s. 35 – 37.

⁷¹ PLAMÍNEK, J. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. Praha, 2010, s. 17.

⁷² BARTOŇ, Z. *Školské vzdělávací středisko Valdice*. Valdice, 2012, s. 28.

⁷³ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody § 36 odst. 5. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 110.

- **sociálně právní poradenství** – účast nezaměstnaných vězňů na výcvikových programech, které pomáhají odsouzeným po propuštění z VTOS se snáz uplatnit na trhu práce aj.,
- **trénink zvládnání vlastní agresivity.**

Speciálně výchovné aktivity se zejména provádějí ve specializovaných odděleních jednotlivých věznic. Vězeňská služba v současné době zřizuje speciální oddělení pro odsouzené matky, které smějí vykonávat trest odnětí svobody spolu se svými dětmi (až do tří let věku dítěte), dále pro odsouzené s mentální retardací, poruchou chování a duševní nebo pro ty odsouzené, u kterých byla diagnostikována porucha osobnosti a chování v souvislosti s užíváním omamných a psychotropních látek. Dále jsou to oddělení pro odsouzené vykonávající ochrannou léčbu protialkoholní, patologického hráčství, sexuologického typu, protitoxikomanickou a oddělení pro trvale pracovně nezařaditelné odsouzené. Za hlavní cíl považujeme snahu o zmenšení rizika a možnosti recidivy u nebezpečných pachatelů trestné činnosti a jejich vedení k nápravě, aby po propuštění z VTOS vedli spořádaný život bez konfliktů s ostatními členy společnosti, jakož i se zákonem.⁷⁴

3.6 Zájmové aktivity

*„Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci“.*⁷⁵

Doporučení Rec (2006) 2 Výboru ministrů Rady Evropy klade Vězeňské službě za jeden z dílčích požadavků to, že život ve vězení se musí co možná nejvíce přibližovat pozitivním aspektům života na svobodě. Za hlavní cíle provádění zájmových aktivit můžeme považovat snahu odborných pracovníků odsouzeného naučit jakým způsobem

⁷⁴ ČESKO. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 42/2009, kterým se stanoví pravidla pro zřizování a činnost oddělení specializovaného pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby ČR § 1. In *Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR, Česká republika*. 2009.

⁷⁵ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Praha, 2008, s. 92.

smysluplně trávit volný čas, být aktivní a vlastní iniciativou chtít dospět k celkové změně životního stylu k lepšímu po propuštění z VTOS.⁷⁶

Zájmových činností je mnoho a jejich nabídka se liší podle každé věznice v závislosti na technickém zázemí dané věznice, množství vyčleněných finančních prostředků, personálním zajištěním aj. Jako příklad můžeme uvést sportovní kroužky, které jsou mezi odsouzenými nejpopulárnější, jedná se zejména o basketbal, fotbal, nohejbal, stolní tenis, kondiční cvičení atd. Dalšími jsou kroužky čtenářské, svět a příroda, zahradnictví, akvaristika, které jsou zaměřené na záliby odsouzených. Vybraní odsouzení mají možnost docházet na pravidelné koncerty, přednášky a další kulturní pořady, konané pro uspokojování kulturních potřeb.⁷⁷

3.7 Oblast utváření vnějších vztahů.

V oblasti utváření vnějších vztahů dochází k uskutečňování aktivit, které v pozitivním smyslu přispívají k vytvoření, posílení a udržení osobních vazeb odsouzených se světem mimo vězení, jedná se o tzv. extramurální aktivity - „za zdmi věznice“. Bezpochyby sem můžeme zařadit zejména styk s rodinou, blízkými přáteli, ale i navazování kontaktu s potencionálními zaměstnavateli, sociálním kurátorem a jednání s úřady za účelem obstarání si nezbytných důkladů po propuštění z VTOS. Odsouzení se mohou obrátit na charitativní organizace, které nabízí zprostředkování pomoci při zajištění vhodných podmínek v prvních dnech života odsouzených po propuštění z VTOS. Řadíme sem i kooperaci s Probační a mediační službou.⁷⁸

Významnost této oblasti je spatřována především při zařazování odsouzených na tzv. výstupní oddělení (obvykle šest měsíců před očekávaným koncem VTOS). Výše zmiňované činnosti provádějí odsouzení pod dohledem sociálních pracovníků, speciálních pedagogů a vychovatelů. Odsouzení se také prakticky připravují na „běžný život“ s tím, že

⁷⁶ VÝBOR MINISTRŮ RADY EVROPY. *Doporučení Rec (2006) 2: Výbor ministrů členských států k Evropským vězeňským pravidlům*. Čl. 27, 2006, s. 12 – 13.

⁷⁷ Program zacházení. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2013 [cit. 2015-02-15]. Dostupné na WWW: < <http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/vykon-vezenstvi-366/vykon-trestu/program-zachazeni-4970>>.

⁷⁸ NETÍK, K. *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR. České vězeňství*. Praha, 1998, č. 1, s. 40.

se opětovně učí zacházet s věcmi každodenní potřeby (žehlička, pračka, kuchyňský sporák aj.).⁷⁹

3.8 Hodnocení programu zacházení

V periodických intervalech dochází k hodnocení plnění programů zacházení individuálně u všech odsouzených. Obvykle se programy zacházení vyhodnocují jednou:⁸⁰

- za měsíc ve věznici pro mladistvé,
- za dva měsíce ve věznici s dohledem a dozorem a ve výstupních odděleních věznic s ostrahou a se zvýšenou ostrahou,
- za tři měsíce ve věznici s ostrahou,
- za šest měsíců ve věznici se zvýšenou ostrahou.

Hodnocení je zejména zaměřeno na cíle, jednotlivé aktivity a oblast kázeňskou. Vychovatelé, kteří posuzování provádějí, vždy o výsledcích informují odsouzené, kteří se aktivně podílejí na aktualizaci programu zacházení (popřípadě na změně jeho varianty) v souvislosti s vývojem jejich osobnosti, změnami v chování a jednání.

⁷⁹ Výstupní oddělení. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2014 [cit. 2015-02-27]. Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-rynovice-48/o-nas-1624/specializovana-oddeleni-342/vystupni-oddeleni-345/>>.

⁸⁰ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody § 38 odst. 1. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 110.

4 VZDĚLÁVÁNÍ VĚZŇŮ

V dnešní době je oblast vzdělávání vězňů považována za nedílnou součást patřičného zacházení s vězněnými osobami a neodmyslitelnou složku napomáhající k dosažení cílů programu zacházení a účelu samotného trestu.

4.1 Vzdělávání odsouzených při VTOS

Výchova a vzdělávání odsouzených v průběhu VTOS je považováno za významný nástroj zacházení s vězni a je nezbytným prostředkem pro snadnou resocializaci propuštěného vězně. Doporučení Rec (2006) 2 Výboru ministrů členským státům k Evropským vězeňským pravidlům, Čl. 28 klade především důraz na to, aby každá věznice zajišťovala vězni snadný přístup ke vzdělávacím programům. Upřednostňováni by měli být ti vězni, kteří jsou zcela negramotní a nemají ani základní vzdělání, a zvláštní pozornost by měla být věnována vzdělávání mladých vězňů. Proces výchovy a vzdělávání by měl být integrován do režimu dané věznice a ten vězeň, který se vzdělává, má mít stejné postavení jako ten vězeň, který pracuje (bez nároku na finanční ohodnocení).⁸¹

Při zabezpečování povinné školní docházky mladistvých odsouzených přistupují orgány Vězeňské služby ke kooperaci s příslušnými školami a orgány státní správy a samosprávy ve školství. Dle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, § 46 odst. 3 má SOU možnost udělovat celostátně platné doklady o ukončení vzdělání, ze kterých nesmí být patrné, že byly vydány ve výkonu trestu. Odsouzení, kteří nestihli studium dokončit během VTOS, mají právo učinit tak na škole, která má k tomu potřebné kompetence, po propuštění z výkonu trestu.⁸²

Jak vyplývá ze Statistické ročenky Vězeňské služby z roku 2013, největší procento odsouzených má pouze základní vzdělání, což představuje 43,89 %, tedy 6 277 mužů a žen (z celkového počtu 14 301). Druhou nejpočetnější skupinu tvoří odsouzení, kteří jsou vyučeni v oboru bez maturity, v procentech tato část představuje 37,65 %, tj. 5 384 mužů

⁸¹ VÝBOR MINISTRŮ RADY EVROPY. *Doporučení Rec (2006) 2: Výbor ministrů členských států k Evropským vězeňským pravidlům*. Čl. 28, 2006, s. 13.

⁸² ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody § 46. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 110.

a žen. Další statistické údaje, které se týkají nejvyššího dosaženého vzdělání vězňů, jsou přehledně vyvedeny do tabulky, viz Příloha III. ⁸³

4.2 Střední odborné učiliště – Školská vzdělávací střediska

Jednou z nejdůležitějších událostí v oblasti vzdělávání vězňů byl bezpochyby vznik SOU, jeho zařazení do soustavy škol a následné zřízení odloučených pracovišť – školských vzdělávacích středisek (dále jen „ŠVS“).

4.2.1 Historie

Koncem 70. a začátkem 80. let 20. století vystupuje do popředí problém se zaměstnáváním vězňů z důvodu jejich nedostatečného vzdělání a odborné znalosti. Samotné věznice neměly dostatečné kompetence k tomu, aby mohly odsouzeným řádné studium zajistit. Prvním impulsem k nápravě a řešení tohoto problému byl zákon ČNR č. 77/1978 o státní správě ve školství, kterým mělo dojít k vzájemné kooperaci mezi Ministerstvem školství a Ministerstvem spravedlnosti s cílem zabezpečit vzdělávání pro osoby ve VTOS. Během roku 1981 dochází k analýze výše uvedeného záměru s tím, že vzniká pracovní komise, která navrhuje postup pro vytvoření výchovně vzdělávacího systému v podmínkách vězeňství. Jednalo se zejména o zařazení SOU do soustavy škol, zajištění odborného personálu, potřebnou vybavenost učeben, vytvoření učebních osnov a pořádání doplňkových kursů. ⁸⁴

V letech 1982 a 1983 byly vybírány vhodné nápravně výchovné ústavy (dále jen „NVÚ“), které splňovaly kritéria pro zřízení a umístění odloučených pracovišť SOU - školských vzdělávacích středisek a byla zahájena zkušební výuka. V roce 1983 uskutečnil Útvar státního dozoru Ministerstva školství České socialistické republiky prověrku jednotlivých středisek. „Na základě zjištěných skutečností vydalo dne 01. 07. 1983 ministerstvo školství ČSR rozhodnutí č.j. 206 37/83 220 o zařazení Středního odborného učiliště do sítě školských zařízení“. ⁸⁵ Společně s rozhodnutím vešel v platnost

⁸³ GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistická ročenka 2013*. Praha, 2014, s. 95.

⁸⁴ BARTOŇ, Z. *Školské vzdělávací středisko Valdice*. Valdice, 2012, s. 20 - 21.

⁸⁵ BARTOŇ, Z. *Školské vzdělávací středisko Valdice*. Valdice, 2012, s. 21 - 27.

od 01. 12. 1983 i vnitřní předpis Sboru nápravné výchovy a prozatímní organizační řád SOU, a tím došlo oficiálně ke zřízení SOU pro odsouzené.⁸⁶

4.2.2 Současnost

Další zlomový okamžik nastává 01. 09. 2006, kdy SOU nebylo zařazeno do rejstříku škol a školských zařízení. Ztratilo tak možnost vykonávat vzdělávací činnost a všem odborným pracovníkům SOU - ŠVS byl odejmut statut pedagogického pracovníka. Výuka byla ukončena školním rokem 2006/2007 jen s tím rozdílem, že absolventům nebyl vystaven doklad o ukončení studia.

Zásadní změna nastala dne 30. ledna 2007, kdy ministr spravedlnosti nařízením č. 1/2007 opětovně zřídil SOU, Praha 4, Na Veselí 51, jako školu pro osoby ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody, která se stala jedním z orgánů Vězeňské služby. Rozhodnutím č. j. 37771/07-21 došlo k znovu zapsání SOU do rejstříku škol s účinností od 01. 03. 2007. Odloučená pracoviště – ŠVS byla zřízena ve věznicích: Heřmanice, Pardubice, Plzeň, Rýnovice, Světlá nad Sázavou, Valdice a Všehrady.⁸⁷

Učiliště poskytují osobám ve výkonu vazby nebo vězňům výchovné a vzdělávací zázemí a umožňují jim zejména přípravu pro výkon povolání a odborných činností v učebních a studijních oborech, možnost doplnit si základní vzdělání v kursech k tomuto určených a možnost získat kvalifikaci ve speciálních kursech.

Učitelé na začátku školního roku provádí individuálně u každého žadatele o zařazení ke studiu na ŠVS orientační znalostní test s tím, že podle dosažených výsledků jsou odsouzení rozčleněni do jednotlivých tříd. Během roku vyučující pravidelně ověřuje teoretickou přípravu na hodiny a získané vědomosti studujících, a to orientačními a prospěchovými testy. Vzdělávání v prostředí věznice je značně limitující, proto učitelé při zadávání „domácích“ úkolů berou na zřetel možnost omezené časové přípravy. Učitelé často využívají příkladů z praxe a pracovních zkušeností studentů, což vede ke zvýšení zájmu o probíranou látku a lepšímu zapamatování. Je důležité, aby ke každému žákovi bylo přístupováno individuálně, s ohledem na jeho možnosti a schopnosti.⁸⁸

⁸⁶ BARTOŇ, Z. *Školské vzdělávací středisko Valdice*. Valdice, 2012, s. 21 - 27.

⁸⁷ BARTOŇ, Z. *Školské vzdělávací středisko Valdice*. Valdice, 2012, s. 28 - 29.

⁸⁸ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha, 2011, s. 21 – 24.

Při úspěšném ukončení studia získají odsouzení doklad, ze kterého není patrné, že byl získán ve VTOS. Absolventi učebních oborů obdrží vysvědčení a výuční list, absolventi odborných kurzů získají vysvědčení a absolventi základní školy dostanou vysvědčení o ukončení kurzu základního vzdělání.⁸⁹

4.3 Projekty v rámci vzdělávání vězňů

V minulosti vzniklo mnoho projektů zaměřených na podporu rozvoje edukace ve věznicích, které značně napomohly zefektivnění možností vzdělávání vězňů. Tyto projekty, z nichž některé jsou dokonce na mezinárodní úrovni, fungují do dnešní doby a stále se zaslouhují o zkvalitňování procesu vzdělávání.

4.3.1 Projekty v rámci České republiky

Projekt UNIV 3 – podpora procesů uznávání vznikl v roce 2012 s cílem zkvalitnit systém rekvalifikací a modernizovat akreditační procesy. V rámci projektu UNIV 3 se např. v červenci 2013 uskutečnil ve věznici Plzeň Bory rekvalifikační kurz vzdělávacího programu Lakýrník a natěrač. Rozsah kurzu činil 142 hodin teoretické a praktické výuky a v srpnu téhož roku na něj navázal vzdělávací program Malíř s teoretickou a praktickou výukou v rozsahu 148 hodin.⁹⁰

4.3.2 Mezinárodní projekty

Evropská asociace pro vzdělávání ve vězeňství EPEA (European Prison Education Association) je asociací, která se podílí na uplatňování prověřených a účinných metod procesu vzdělávání odsouzených osob při VTOS v Evropě, ale i mimo ni. Do projektu jsou zapojeni odborníci z řad pedagogů, výzkumníků, guvernérů a další.⁹¹

Mezinárodní projekt TTIP (Developing Training Programmes for Qualified Teachers to Teach in Prisons) je projektem, který probíhal od roku 2004 za podpory vybraných zemí Evropy včetně České republiky a dalších představitelů Evropské asociace

⁸⁹ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha, 2011, s. 21.

⁹⁰ UNIV 3 [online]. 2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné na WWW: <<http://univ3.univ.cz/>>.

⁹¹ *European Prison Education Association* [online]. 2010 [cit. 2015-03-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.epea.org/>>.

pro vzdělávání ve vězeňství (EPEA). Cílem projektu je poskytování odborné kvalifikace učitelům, kteří se připravují na specifickou výuku ve věznicích. Kompetence jsou získávány prostřednictvím specializačních kurzů.⁹²

⁹² SLOVÁKOVÁ, G. Projekt pro učitele ve věznicích. *České vězeňství*. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2006, č. 6, s. 38.

5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Následující kapitola je empirickou částí práce a je v ní objasněn jeden z cílů bakalářské práce. Pro výzkum byla použita kvantitativní výzkumná technika mapující názor veřejnosti na problematiku vzdělávání a zaměstnávání vězňů osob. Sběr dat byl realizován prostřednictvím dotazníkového šetření.

5.1 Charakteristika šetřeného souboru

Z dílčích metod výběru vzorku se jevílo vhodné použít **náhodného stratifikovaného výběru** z důvodu jasného kritéria, že respondent musí být zařazen do pracovního procesu ať už jako zaměstnanec, OSVČ, nebo příslušník v poměru služebním. Výzkum proběhl od 17. 01. 2015 do 27. 01. 2015. Dotazník byl rozšířen v elektronické a papírové podobě a respondenti byli předem upozorněni, že se jedná o zcela anonymní a dobrovolný výzkum. Pro dodržení náhodného stratifikovaného výběru vzorku byl odkaz na elektronický dotazník a papírový formulář poskytnut pouze pracujícím osobám. Celkový vzorek čítal 123 dotazovaných ve věkovém rozmezí 19 až 71 let.

5.2 Popis použité metody

Pro výzkum bylo zvoleno šetření založené na metodě **kombinovaného dotazníku** (viz Příloha IV). Dotazník obsahuje celkem 13 otázek. Otázky č. 1, 2, 3, 4 jsou otázky analytické (identifikační). Otázky č. 5 a 10 jsou otázky uzavřené alternativní, které umožňují vybrat pouze jednu ze dvou možných variant odpovědi s tím, že je dán prostor pro zdůvodnění odpovědi. Otázky č. 7 a 11 jsou uzavřené otázky selektivní, umožňující respondentovi výběr z více variant předem stanovených odpovědí. Otázka č. 6 je uzavřená trichotomická otázka, což je otázka alternativní, s možností úniku v podobě třetí kategorie možné odpovědi (např. nevím, nejsem si jistý/á), otázka č. 6 byla zodpovídána pouze v případě, že respondent při předchozí otázce č. 5 zvolil odpověď Ne. V otázce č. 6 je respondent obeznámen se statistickými fakty, které reagují na předchozí otázku č. 5 s tím, že respondent má možnost svoji odpověď na otázku č. 5 potvrdit, změnit, nebo má možnost zvolit odpověď, že si nyní není jistý/á. Otázka č. 8 je obecně platnou informací a zároveň zjišťuje, je-li s ní dotazovaný obeznámen, otázka č. 9 určuje, zda s touto skutečností

respondent souhlasí, či ne a otázky č. 12 a 13 jsou otázky otevřené, které slouží k doplnění průzkumu, věrněji zachycují pohled respondenta na otázku, jelikož není omezen variantami odpovědi a podněcují respondenta k hlubšímu zamyšlení nad tématem.

5.3 Vymezení proměnných

Pro stanovení konkrétních hodnot potřebných k verifikaci hypotéz potřebujeme proměnné, které jsou určeny následovně:

Výzkum byl zcela anonymní, z osobních údajů uváděl respondent v dotazníku pouze své pohlaví, věk a základní informace o zaměstnání. Při analýze věkového rozložení jsou respondenti rozděleni do skupiny:

- 19 – 24 let,
- 25 – 34 let,
- 35 – 44 let,
- 45 – 54 let,
- 55 – 64 let,
- 65 – 71 let.

Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů je klasicky rozděleno na:

- základní,
- vyučen,
- středoškolské s maturitou,
- vyšší odborné,
- vysokoškolské.

Současná pracovní pozice respondentů je tříděna do skupin:

- zaměstnanec,
- OSVČ,
- ve služebním poměru.

Další proměnné se týkají zjištění názoru přímo na vzdělávání vězňů, jejich zaměstnávání při VTOS a platové ohodnocení. Jsou to otázky:

„Souhlasíte s tím, aby vězeň měl možnost se při VTOS vzdělávat (např. získat výuční list)?“ možnost odpovědi: Ano x Ne, důvod.

„Z jakého důvodu se, dle Vašeho názoru, chtějí vězni při VTOS vzdělávat?“ možnost odpovědi:

- získání vyššího vzdělání,
- snadnější uplatnění na trhu práce po propuštění z VTOS,
- nuda ve VTOS,
- výhody ve VTOS (samostatná cela, delší doba na sledování TV),
- jiné.

„Víte, že z dokladu o vzdělání, který vězeň obdrží při absolvování, není patrné, že vzdělávání probíhalo ve věznici?“ možnost odpovědi: Ano, vím x Ne, nevím.

„Souhlasíte s tím?“ je doplňující otázkou s možností odpovědi: Ano x Ne, důvod.

„Podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 28 je vězeň povinen pracovat. Měl by vězeň dostávat platové ohodnocení?“ možnost odpovědi: Ano x Ne, důvod.

„Jak by mělo být naloženo s jeho platem?“ možnost odpovědi:

- celý plat dostane vězeň,
- část platu dostane vězeň a část mu bude odebrána,
- celý plat mu bude odebrán.

Pokud byla zvolena druhá, nebo třetí možnost následovala otázka „Napište, jak by mělo být, podle Vás, s platem naloženo“. Respondenti nedostali na výběr z předpřipravených variant odpovědí, ale měli možnost libovolné písemné odpovědi.

Na poslední doplňující otázku „V praxi není možné zajistit pro všechny praceschopné vězně možnost zaměstnání při VTOS. Jaké byste navrhoval/a řešení problému“ se mohl respondent vyjádřit svými slovy dle vlastního uvážení. S tím, že odpověď by mohla sloužit jako východisko problému nedostatečného pracovního využití vězňů při VTOS.

5.4 Komparace analyzovaných dat

Díky kontinuitě vybraného tématu bakalářské práce s tématem zvoleným autorkou práce pro absolventskou práci na Vyšší odborné škole v roce 2014 sejevilo vhodné analyzovaná data získaná pomocí dotazníkového šetření komparovat s daty získanými šetřením, které provedla autorka práce v roce 2014 na vybraném vzorku vězňených osob zařazených do programu vzdělávání ŠVS Plzeň – Bory. Cílem šetření, které bylo provedeno dne 07. 11. 2013, bylo zjistit, který motivační faktor byl rozhodující pro podání žádosti odsouzeného o zařazení do vzdělávacího programu, a následné využití analyzovaných dat pro empirickou část absolventské práce.

Autorka práce realizovala výzkum dne 07. 11. 2013 ve Věznici Plzeň na souboru odsouzených mužů, kteří byli zařazeni do programu vzdělávání ŠVS Plzeň – Bory, s rozdílnou výší dosaženého stupně vzdělání a charakteru trestné činnosti. Za dílčí metodu výběru vzorku byla zvolena technika účelového výběru vzorku, založená na logickém úsudku a nenáhodné volbě výzkumníka. Výzkum byl uskutečněn ve specifickém prostředí věznice a zúčastnilo se ho 27 respondentů. Vypracování proběhlo ve dvou skupinách v kulturní místnosti ubytovny odsouzených. Dotazovaní byli před zahájením vyplňování dotazníku informováni, že se jedná o anonymní dotazník, stručně jim byly vysvětleny jednotlivé otázky a zejména účel dotazníku, následně obdrželi dotazníky a vyplněné je odevzdali do připraveného boxu.

6 ZÁVĚRY Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

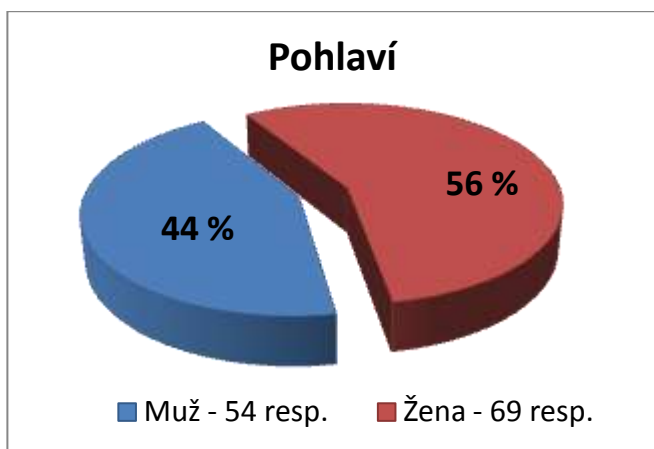
Součástí této kapitoly je exaktní vizualizace závěrů z uskutečněné analýzy získaných dat pomocí přehledných grafů a tabulek s podrobným popisem.

6.1 Prezentace analyzovaných dat

Otázka č. 1: „Pohlaví?“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné ze dvou možných odpovědí.

Graf 1: Pohlaví respondentů⁹³

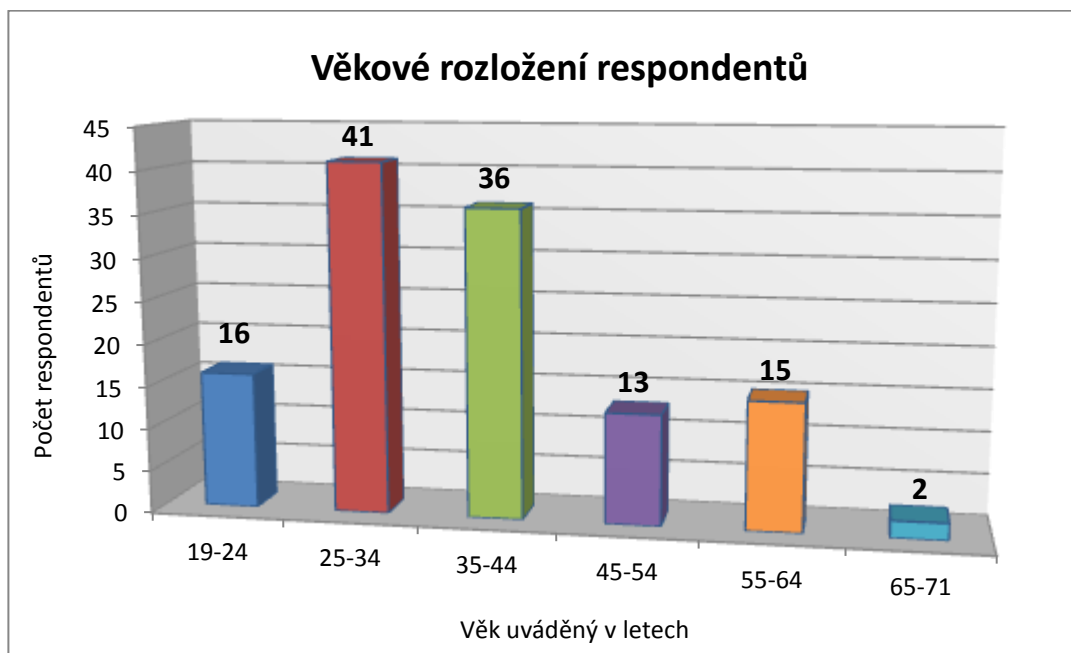
Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 123 respondentů. Z grafu 1 je patrné, že větší část tvořily ženy, celkem 56 %, což je 69 dotazovaných a 44 % představovali muži, tj. 54 dotazovaných.

⁹³ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

Otázka č. 2: „Věk?“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k zapsání svého věku v letech.

Graf 2: Věkové rozložení respondentů⁹⁴

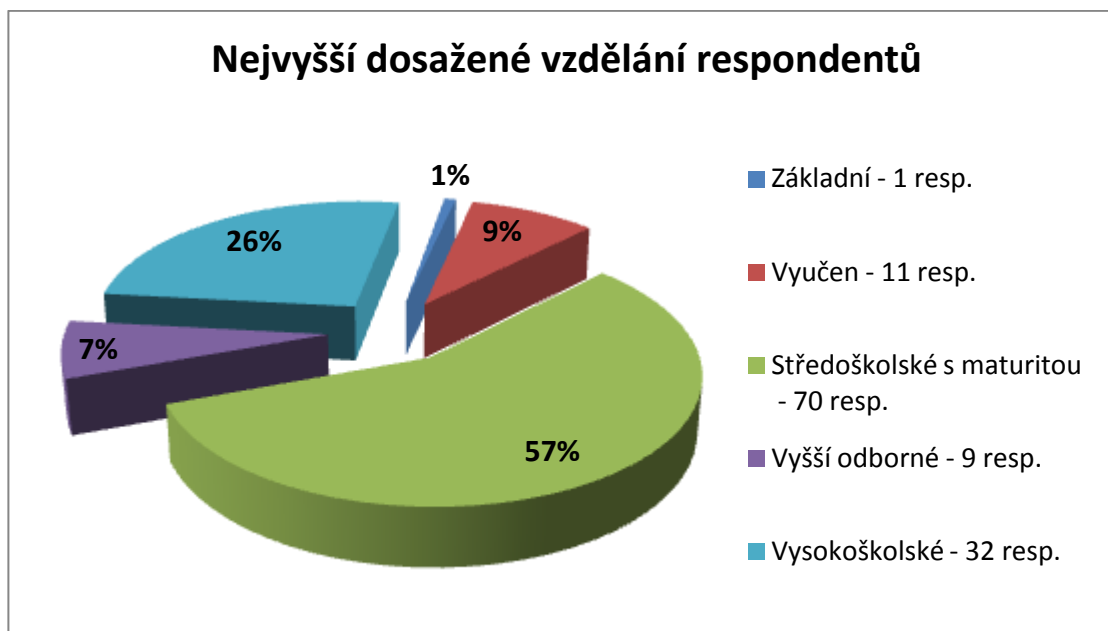
Věkové rozložení výzkumného souboru je podrobně znázorněno v grafu 2. Nejmladšímu z respondentů je 19 let a nejstaršímu 71 let. Nejpočetněji zastoupenou věkovou skupinou je kategorie od 25 let do 34 let s počtem 41 respondentů z celkového počtu 123 dotazovaných. Věkovou skupinu od 19 let do 24 let reprezentuje 16 dotazovaných, věkové rozpětí 35 let až 44 let je druhou nejčetnější skupinou a představuje ji 36 dotazovaných, do skupiny v rozmezí 45 let až 54 let je zařazeno 13 probandů, ve věkové skupině 55 let až 64 let je 15 respondentů. Skupinou s nejmenším zastoupením je věková kategorie 65 let až 71 let, což vyplývá z logiky věci, jelikož podmínkou pro zařazení do výzkumu bylo, aby respondent pracoval, a to není ve vyšším věku (více jak 65 let) běžné.

⁹⁴ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

Otázka č. 3: „Nejvyšší dosažené vzdělání?“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné z pěti možných odpovědí.

Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů ⁹⁵

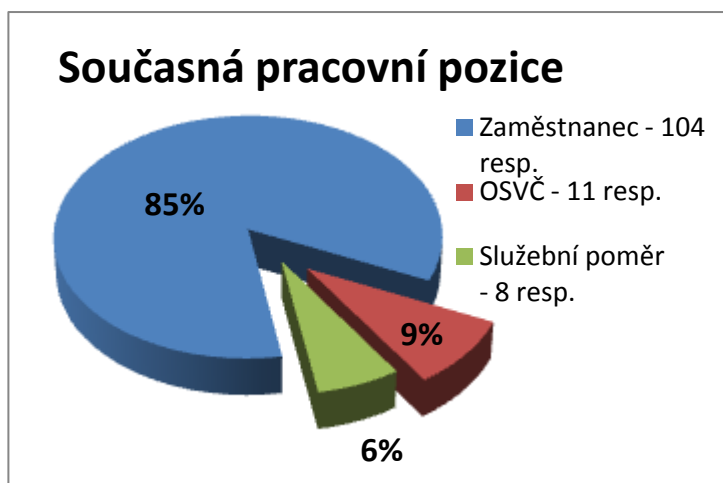
Dle analýzy odpovědí má 1 z celkového počtu 123 respondentů dokončené pouze základní vzdělání. Nejpočetnější skupinou nejvyššího dosaženého vzdělání je kategorie Středoškolského vzdělání s maturitou, a to v zastoupení celých 70 respondentů. Respondentů, kteří jsou vyučeni v oboru je 11, vyšší odborné vzdělání má 9 dotazovaných a druhá nejčetněji zastoupená skupina je vysokoškolské vzdělání, které má 32 respondentů.

⁹⁵ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

Otázka č. 4: „*Jaká je Vaše současná pracovní pozice?*“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné ze tří možných odpovědí.

Graf 4: Současná pracovní pozice respondentů ⁹⁶

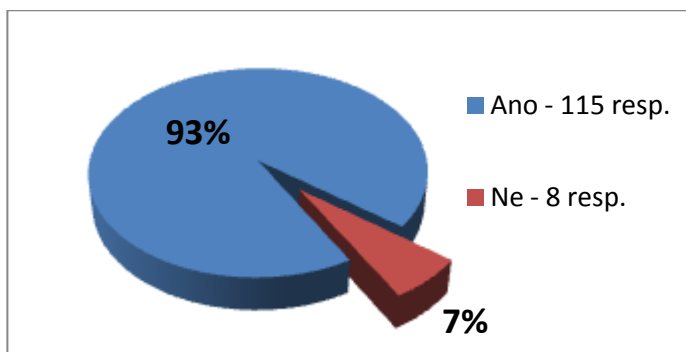
Z grafu 4 můžeme odvodit, že největší část respondentů, celkem 104 je v zaměstnaneckém poměru, což tvoří 85 % dotazovaných z celkového počtu 123 probandů. Zbýlých 9 % dotazovaných je osobou samostatně výdělečně činnou, tj. 11 respondentů a pouze 6 % je ve služebním poměru, to představuje 8 dotazovaných.

Otázka č. 5: „*Souhlasíte s tím, aby vězeň měl možnost se při VTOS vzdělávat (např. získat výuční list)?*“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné ze dvou možných odpovědí. Pokud zvolil možnost odpovědi Ne, musel svoji odpověď zdůvodnit.

⁹⁶ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

Graf 5: Souhlasíte se vzděláváním vězňů při VTOS ⁹⁷

Jak pozorujeme z grafu 5 je patrné, že převážná většina všech respondentů, a to přesně 93 % z celkového počtu 123 dotazovaných, souhlasí s tím, aby měl vězeň možnost se při VTOS vzdělávat a získat tak např. výuční list. I když nebylo podmínkou zdůvodňovat svoji odpověď, pokud byla zvolena odpověď Ano, několik respondentů i přesto napsalo důvod, proč se vzděláváním souhlasí. Nejvíce převažoval argument, že vězeň se po propuštění z VTOS snadněji uplatní na trhu práce, úspěšně se začlení do pracovního procesu, normálního života a celkově do společnosti jako její plnohodnotný člen. Další poznatek byl, že jakékoli vzdělání je prospěšné a že gramotnost snižuje kriminalitu. Jeden z respondentů uvedl, že jakákoli zkušenost, či vědomost člověka posunuje dál a že určitá aktivita, jakou vzdělávání je, má dobrý vliv na psychiku a na získání smyslu pro povinnost.

Zbylých 7 %, tj. 8 probandů, se vzděláváním vězňů při VTOS nesouhlasí a jako hlavní důvod uvádí, že jsou zvýhodnění oproti občanům, kteří se vzdělávají běžným způsobem a že vzdělání je vězni hrazeno od státu, když mnohdy slušní lidé na vzdělání nemají finanční prostředky. Další respondenti jako důvod nesouhlasu se vzděláváním uvedli, že vzdělání vězňům stejně nepomůže a že na něj měli myslet místo konání trestné činnosti.

Respondenti, kteří se vzděláváním vězňů při VTOS nesouhlasí, mají následující nejvyšší dosažené vzdělání, tedy 1 respondent má základní vzdělání, 5 respondentů má studium ukončené výučním listem a 2 respondenti mají středoškolské vzdělání s maturitou. Jedná se o skupinu, kde jeden proband dosáhl pouze primární úrovně vzdělání, tedy jeho nejvyšší dosažené vzdělání je základní vzdělání, 5 respondentů má nejvyšší dosažené

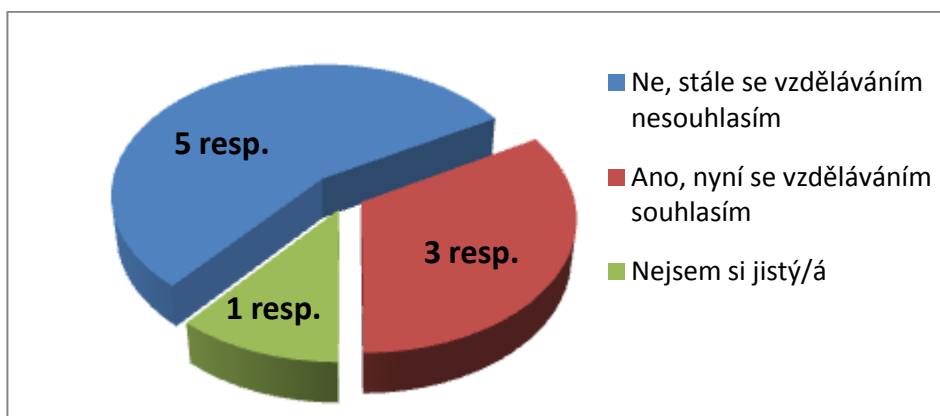
⁹⁷ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

vzdělání druhé úrovně, a to vzdělání ukončené výučním listem a 2 z celkového počtu 8 respondentů patřících do skupiny respondentů, kteří u otázky č. 5 zvolili možnost odpovědi Ne, tzn., že nesouhlasí se vzděláváním vězňů při VTOS, dosáhlo nejvyššího vzdělání středoškolského s maturitou.

Na základě výše uvedených informací došla autorka práce vlastním šetřením k závěru, že výše předložené skutečnosti vyplývající z grafu 5 verifikují hypotézu **H1**: *Čím vyšší vzdělání člověk má, tím pozitivnější má náhled na vzdělávání vězňů.*

Otázka č. 6: *„Pokud jste na předchozí otázku odpověděli NE, odpovězte prosím na tuto otázku: Je dokázáno, že osoby páchající trestnou činností většinou nemají ani základní vzdělání. V současné době je ve VTOS 44 % vězňů, kteří mají pouze základní vzdělání. I přes tuto informaci nesouhlasíte s tím, aby vězni měli možnost se při VTOS vzdělávat?“* Jedná se o navazující otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné ze tří možných odpovědí v případě, že na otázku č. 5 odpověděl Ne.

Graf 6: I nadále nesouhlasíte se vzděláváním vězňů při VTOS ⁹⁸

Otázka č. 6 byla otázkou navazující, kdy respondentům byl sdělen určitý fakt, v tomto případě se jednalo o statistická data ze Statistické ročenky Vězeňské služby, stav ke dni 31. 12. 2013, která říkají, že ve VTOS je 44 % vězňů, kteří mají pouze základní vzdělání, a dotazovaní se měli na základě sdělení toho faktu rozhodnout, zda stále trvají na své odpovědi na otázku č. 5, tedy na odpovědi Ne, se vzděláváním stále nesouhlasím, nebo změnilí názor a mohli zvolit novou odpověď Ano, nyní se vzděláváním souhlasím, či Nejsem si jistý/á. Z celkového počtu 8 respondentů, kteří při otázce č. 5 se vzděláváním

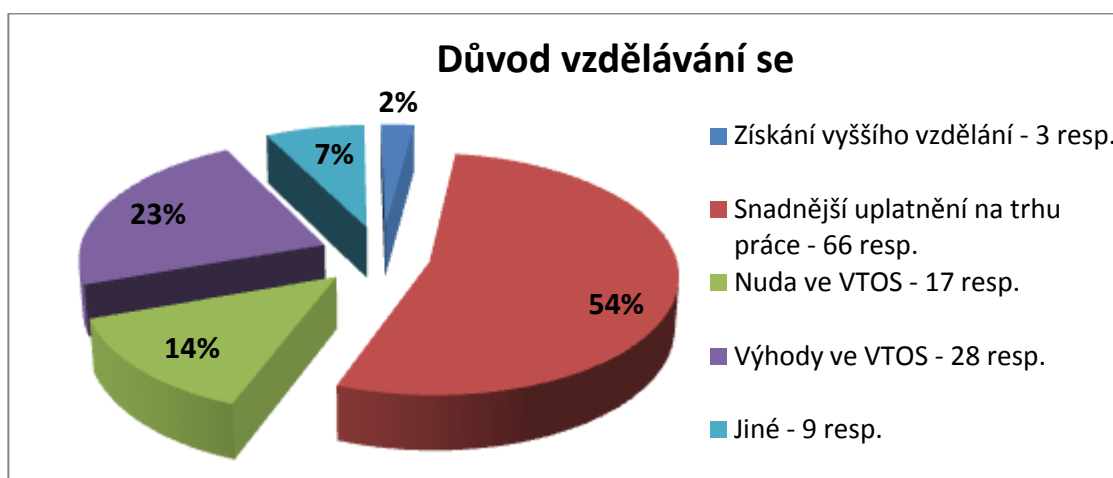
⁹⁸ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

věznů při VTOS nesouhlasili, 3 probandi změnili po sdělení statistických údajů svůj názor a se vzděláváním věznů nyní souhlasí, 1 dotazovaný si není jistý/á a 5 respondentů i nadále trvá na své odpovědi a se vzděláváním věznů při VTOS nesouhlasí.

Otázka č. 7: „Z jakého důvodu se, dle Vašeho názoru, chtějí vězni při VTOS vzdělávat?“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné z pěti možných odpovědí. Pokud zvolil možnost odpovědi „Jiné“ musel formulovat vlastní odpověď.

Graf 7: Motivační faktor vězně ke vzdělávání⁹⁹

Otázka č. 7 zjišťovala názor respondentů na to, jaký si myslí, že je hlavní motivační faktor vězně k tomu, aby si podal žádost o zařazení ke studiu a dostal tak možnost se vzdělávat. Z grafu 7 vyplývá, že největší část respondentů, tj. 66 z celkového počtu 123 dotazovaných si myslí, že se vězni chtějí vzdělávat především z toho důvodu, aby našli snadnější uplatnění na trhu práce po propuštění z VTOS. Druhou nejčastěji volenou možností, byla odpověď, že vězeň díky studiu získá různé výhody ve VTOS, tuto možnost odpovědi zvolilo 28 respondentů. Další důvod, který byl volen jako třetí nejčastější, je eventualita, že se vězni ve VTOS nudí, a proto se chtějí vzdělávat, aby měli alespoň určitou aktivitu. Varianta důvodu studia „Získání vyššího vzdělání“ byla zvolena pouze 3 probandy. U otázky č. 7 byla možnost vlastní odpovědi zvolením posledního bodu nabídky, a to „Jiné“. Jako důvody uvedlo 9 dotazovaných například to, že se jedná o individuální kombinaci všech možných odpovědí a že záleží na osobnosti vězně a na

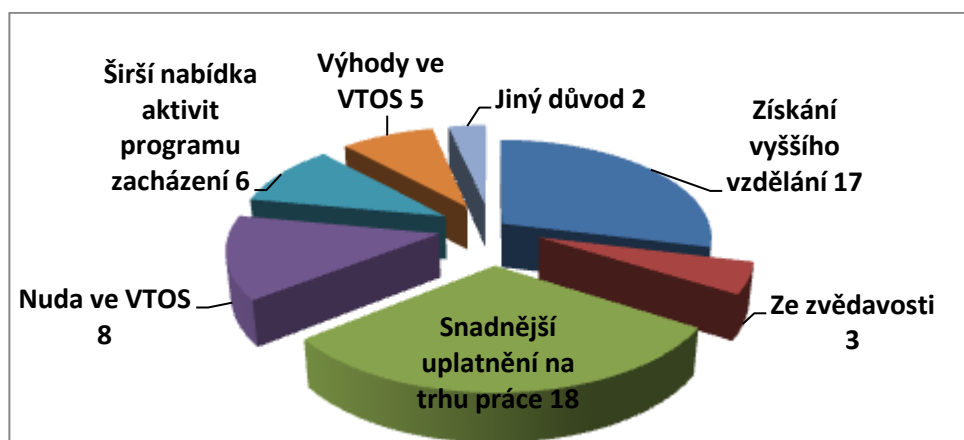
⁹⁹ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

důvodu jeho pobytu ve vězení. Jeden respondent si myslím, že se jedná o kombinaci nudy ve VTOS a získání výhod ve VTOS a dva probandi napsali, že neví.

Po analýze výše uvedených dat docházíme k závěru, že z celkového počtu 123 dotazovaných si skupina čítající 69 respondentů myslí, že vězni se chtějí vzdělávat především z důvodu snadnějšího uplatnění na trhu po propuštění z VTOS, a aby získali vyšší vzdělání. Druhá část zkoumaného vzorku skládající se ze 45 probandů má na vzdělávání vězňů při VTOS negativní názor a myslí si, že se vzdělávají pouze pro to, aby získali určité výhody ve VTOS, anebo z nudy. Při srovnání získaných dat docházíme k závěru, že názor veřejnosti na vzdělávání vězňů při VTOS se rozchází v poměru 69 odpovědí pozitivního typu (snadnější uplatnění na trhu práce a získání vyššího vzdělání) ku 45 odpovědím negativního typu (získání výhod při VTOS a nuda ve VTOS). Tím tedy dochází k vyvrácení hypotézy **H2**: *Občané si myslí, že vězni studují jen proto, aby získali více výhod při VTOS nebo z nudy, neboť* šetřením jsme došli k diametrálně odlišným závěrům.

Zde se nám naskytla možnost komparace s výsledky z dříve zmiňované absolventské práce z roku 2014. V dotazníkovém šetření, které tvořilo empirickou část práce, byla otázka č. 7 položena vězňům zařazeným ke studiu na ŠVS ve věznici Plzeň ve znění: „Uveďte Vaše důvody podání žádosti o zařazení ke studiu na ŠVS.“.

Graf 8: Důvody žádosti o zařazení na ŠVS¹⁰⁰

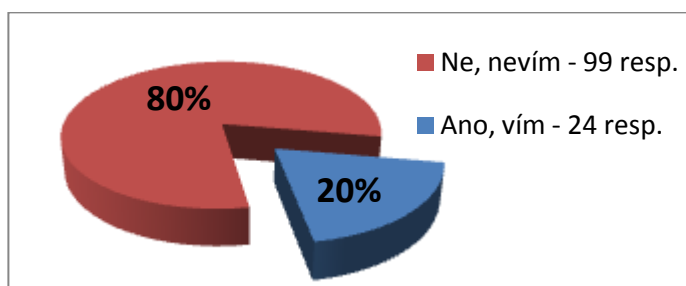
¹⁰⁰ ZOUBELOVÁ, S. *Vzdělávání vězněných osob v ČR v současnosti: absolventská práce*. Plzeň: Vyšší odborná škola zdravotnická, managementu a veřejnosprávních studií, s.r.o., 2014. s. 42.

Vězni nebyli u této otázky omezeni výběrem pouze jedné odpovědi, a proto je z grafu 8 zjevné, že byly často voleny 2 a více možných odpovědí. Nejvíce voleným důvodem je snadnější uplatnění na trhu práce po propuštění z VTOS, tuto možnost uvedlo 18 respondentů z celkového počtu 27 a druhou nejčastější odpovědí byla možnost získání vyššího vzdělání, kterou zvolilo 17 dotazovaných. Další důvody podání žádosti o zařazení ke studiu na ŠVS, které respondenti vybírali, a počet respondentů je následující: ze zvědavosti - 3 dotazovaní, nuda ve VTOS – 8 dotazovaných, širší nabídka aktivit programu zacházení – 6 dotazovaných a výhody ve VTOS – 5 dotazovaných. Odpověď „Jiný důvod“ vybrali pouze 2 vězni a ti uvedli, že studium je alternativou k zamítnuté žádosti o práci ve věznici, a že na jiných oddílech se bojí. Přes množství volených eventualit jako hlavního důvodu podání žádosti o studium převládají odpovědi „Získání vyššího vzdělání“ a „Snadnější uplatnění na trhu práce“, což jen potvrdilo výsledky vyplývající z grafu 7.

Otázka č. 8: „Víte, že z dokladu o vzdělání, který vězeň obdrží při absolvování, není patrné, že vzdělávání probíhalo ve věznici?“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné ze dvou možných odpovědí.

Graf 9: Z dokladu o vzdělání není patrné, že pochází z vězení¹⁰¹

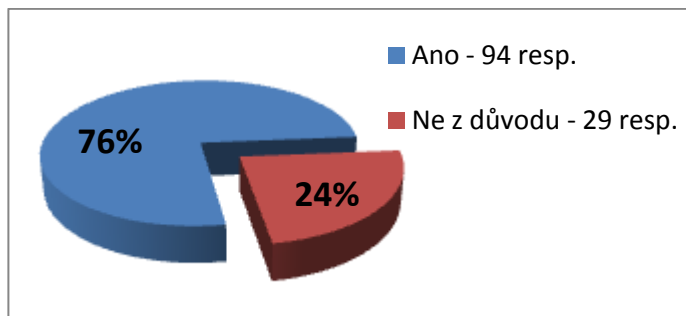
Z výše uvedeného grafu č. 9 je zřejmé, že celých 80 % dotazovaných, což představuje 99 respondentů z celkového počtu 123, neví, že z dokladu o vzdělání, který odsouzený po úspěšném vykonání závěrečných zkoušek obdrží, není patrné, že byl získán při VTOS. Pouze 20 %, tedy 24 respondentů z celkového počtu 123 dotazovaných, je s tímto faktem obeznámeno.

¹⁰¹ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

Otázka č. 9: „Souhlasíte s tím?“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné ze dvou možných odpovědí. Pokud zvolil možnost odpovědi Ne, musel svoji odpověď zdůvodnit.

Graf 10: Souhlasíte s faktem uvedeným v otázce č. 8 ¹⁰²

Dle analyzovaných dat vyvedených do grafu 10 zjišťujeme, že 76 % respondentů, tedy 94 dotazovaných z celkového počtu 123 probandů, s faktem uvedeným v otázce č. 8 souhlasí. Druhá část 26 % dotazovaných, tj. 29 respondentů se skutečností, že z dokladu o vzdělání, který odsouzený po úspěšném vykonání závěrečných zkoušek obdrží, není patrné, že byl získán při VTOS, nesouhlasí.

Pokud respondenti zvolili odpověď Ne, museli svoje rozhodnutí zdůvodnit. Převážně byl uváděn argument, že je to pro budoucího zaměstnavatele důležitá informace, že vězeň má být potrestán, ne zvýhodněn oproti ostatním, kteří dodržují základní pravidla společnosti, a že se tím znevýhodňují ostatní uchazeči o zaměstnání. Jako další důvod bylo uvedeno, že se respondentovi jeví jako nutnost prokázat původ, kvalitu a dobu vzdělání a že jako u všech ostatních lidí by mělo být v úřední listině uvedeno, kde a co daná osoba vystudovala. Tři respondenti uvedli následující: „Jednou šmejd, pořád šmejd“, „To, že se nudí v base, není důvod, aby nikdo netušil, proč má vyšší vzdělání.“ a „Myslím si, že by to mělo být poznat, když umí spáchat trestné činy, tak musí nést následky.“. Další odpovědi, která se opakovala, byl důvod „Protože ne!“ a jeden respondent uvedl, že nesouhlasí se vzděláním, tudíž je jedno, jestli je z dokladu o vzdělání patrné, že ho vězeň získal při VTOS nebo ne.

Několik dotazovaných, kteří zvolili možnost odpovědi Ano, se také rozhodli zdůvodnit své rozhodnutí. Myslí si, že není důvod uvádět, kde bylo vzdělání získáno, pro

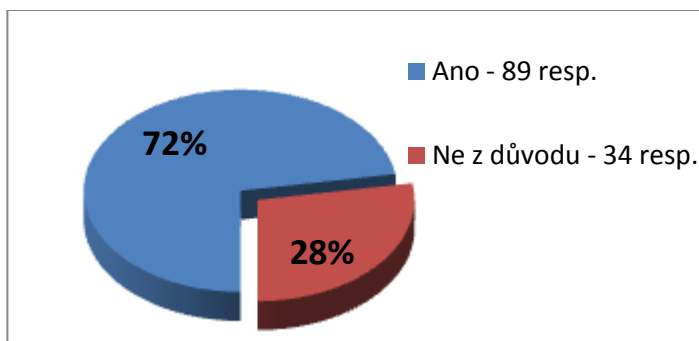
¹⁰² Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

uplatnění na trhu práce to není podstatné. Další argumenty byly následující: „Vzdělání jako vzdělání, pokud by z dokladu bylo patrné, kde bylo vzdělání získáno, mohlo by se jednat o diskriminační prvek“, „Nikomu do toho nic není, kde bylo vzdělání získáno“, „Pokud vězeň získal vzdělání během svého pobytu ve vězení, může to na zaměstnavatele zapůsobit pozitivně.“.

Otázka č. 10: „Podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 28 je vězeň povinen pracovat. Měl by vězeň dostávat platové ohodnocení?“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné ze dvou možných odpovědí. Pokud zvolil možnost odpovědi Ne, musel svoji odpověď zdůvodnit.

Graf 11: Souhlasíte s platovým ohodnocením vězně¹⁰³

Z grafu 11 můžeme odvodit, že větší část 72 % respondentů, tj. 89 dotazovaných z celkového počtu 123, souhlasí s tím, aby vězeň dostával platové ohodnocení, pokud při VTOS pracuje. Druhá část 28 % respondentů, tedy 34 dotazovaných, s platovým ohodnocením vězně nesouhlasí.

Ti, kteří vybrali možnost odpovědi Ne, napsali důvod svého názoru. Myslí si, že: „Je to trest, proto si žádný plat nezaslouží.“, „Může být rád, že může pracovat!“, „Plat nepotřebuje.“, „Protože ne!“. Zbytek odpovědí byl shodných s odpověďmi na otázku č. 11, proto interpretace výsledků bude rozvedena dále.

Několik respondentů zdůvodnilo svoji odpověď i v případě, že zvolili možnost Ano a s platovým ohodnocením vězně souhlasí. Jejich argumenty jsou následující: „Při ohodnocení bude práci odvádět kvalitněji a může odvádět sociální a zdravotní

¹⁰³ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

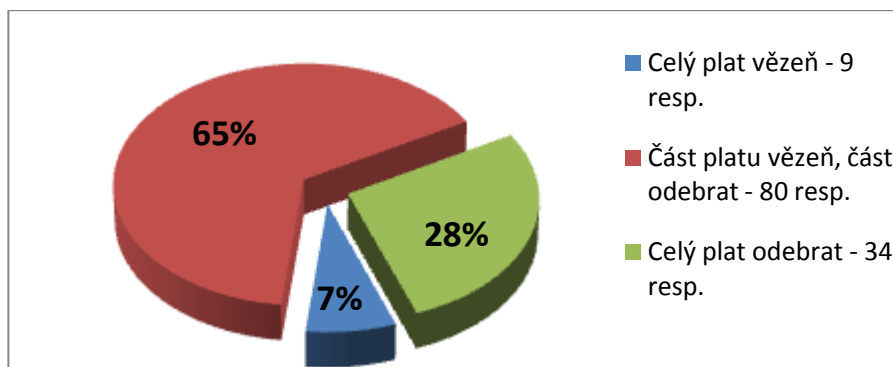
pojištění.“, „Aby měl peníze na úhradu pobytu ve vězení.“, „Neplacená práce není v pořádku.“, „Jedná se o určitý druh motivace.“.

Pokud se podíváme na nepoměr celkových výsledků u otázky č. 10, tedy 89 respondentů z celkového počtu 123 souhlasí s tím, aby vězeň dostával plat, ku 34 respondentům, kteří s platovým ohodnocením nesouhlasí, docházíme k falzifikaci hypotézy č. **H3**: *Ten, kdo pracuje, má negativní postoj k tomu, aby vězni, kteří jsou při VTOS zaměstnání, měli nárok na plat, neboť šetřením jsme došli k opačnému závěru.*

Otázka č. 11: „*Jak by mělo být naloženo s jeho platem?*“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k výběru jedné ze tří možných odpovědí.

Graf 12: Jak naložit s platem vězně¹⁰⁴

Dle analyzovaných dat vyvedených do grafu 12 zjišťujeme, že 65 % respondentů, tedy 80 dotazovaných z celkového počtu 123, si myslí, že by část platu měla zůstat vězni a část by mu měla být odebrána. 28 % dotazovaných, tj. 34 respondentů, je toho názoru, že by měl být celý plat vězni odebrán a 7 % probandů, tedy 9 respondentů, by celý plat ponechalo vězni.

Otázka č. 12: „*Pokud jste u předchozí otázky zvolil/a druhou nebo třetí možnost napište, jak by mělo být, podle Vás, s platem naloženo?*“

Jedná se o navazující otázku, kdy byl respondent vyzván k formulaci vlastní odpovědi v případě, že u otázky č. 11 zvolil druhou, nebo třetí možnost odpovědi.

¹⁰⁴ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

Jestliže respondent zvolil u otázky č. 11 odpověď, že část platu by měla zůstat vězni a část by mu měla být odebrána, anebo odpověď, že celý plat by měl být vězni odebrán, u otázky č. 12 musel napsat vlastní odpověď, jak by s platem mělo být naloženo. Z celkového počtu 123 respondentů, 80 respondentů zvolilo možnost, část platu ponechat vězni a část mu odebrat a 34 respondentů by vězni plat odebralo celý. Na otázku č. 12 tedy odpovídalo celkem 114 dotazovaných. Odpovědi se mnohokrát opakovaly v trochu jiném znění, někteří respondenti uváděli dokonce více odpovědí, a jen naprosté minimum uvedlo jako odpověď „Nevím“.

Většina respondentů by takto vězněm vydělané finance použila na výdaje spojené s VTOS. Finance by se podle této části respondentů měly vrátit buď přímo daňovým poplatníkům, anebo státu, který by je mohl použít i v resortu vězeňství – na provoz věznic, platy zaměstnanců, případně na renovaci vězeňského komplexu a jeho modernizaci. Velká část respondentů uvedla, že plat by měl jít na splátky dluhů, které vězni vznikly během jeho pobytu na svobodě nebo v souvislosti s jeho trestnou činností. Jednalo by se o povinné srážky ze mzdy na umoření dluhů na výživném, ale i na jiných exekucích. Několik dotazovaných uvedlo, že část platu by měla být vězni uložena na speciální účet a byla by mu vyplacena při propuštění z VTOS. Jeden z respondentů přímo uvedl: „aby, když opustí brány věznice, měl peníze do začátku a nebyl nucen k opětovnému porušování zákonů“

Jen poměrně malá část respondentů by z platu pracujících vězňů podpořila charitativní organizace (dětské domovy, chráněné domovy, domovy na půl cesty, azylové domy) nebo peníze použila v oblasti zdravotnictví na platbu léčebných procesů pacientům bez finančních prostředků nebo na inovaci nemocnic, anebo pro děti, ať už na vzdělávání nebo dotování sportovních aktivit. Jeden respondent svoji odpověď rozvedl takto: „Vězeň by měl být fotodokumentací s popisem pravidelně informován, co část jeho platu způsobuje.“ Někteří z respondentů také uvedli jako možný způsob použití financí „odškodnění obětí trestného činu“ či „pomoc obětem trestného činu“.

Zdá se zajímavé, že se někteří z respondentů v odpovědích zamýšleli nad otázkou motivace vězňů k práci ve VTOS. Někteří respondenti uváděli, že odebrána by měla být jen taková část platu, aby měl stále vězeň motivaci dále pracovat. Jeden z respondentů přímo uvedl: „Odebraná část bude použita na částečné krytí nákladů věznice. Když teď o tom přemýšlím, tak to na druhou stranu může být demotivující, protože ti co nedělají, mají pobyt zadarmo, ti co dělají, si ho musí částečně platit.“

Otázka č. 13: „*V praxi není možné zajistit pro všechny práce schopné vězně možnost zaměstnání při VTOS. Jak byste navrhoval/a řešení problému?*“

Jedná se o povinnou otázku, kdy byl respondent vyzván k formulaci vlastní odpovědi.

U otázky č. 13 byl každý respondent vyzván k formulaci vlastní odpovědi. Jednalo se o navržení řešení problému s nedostatkem pracovních míst pro všechny práce schopné vězně. Odpovědi se mnohokrát opakovaly v trochu jiném znění, někteří respondenti uváděli více možných řešení a 41 dotazovaných zapsalo odpověď typu „Nevím“, „Nemám představu“, „Nedovedu na tuto otázku odpovědět“.

Většina respondentů uvedla u své odpovědi, že navrhované řešení by se odvíjelo od druhu spáchaného trestného činu, výše trestu a osobnosti vězně. Několik dotazovaných navrhlo, že by se měl do řešení toho problému více zapojit soukromý sektor. Jedním z navrhovaných východisek je, že zaměstnavatelé by měli povinnost ve své firmě zaměstnat určité procento vězňů, jako tomu je u povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením, v opačném případě by zaměstnavatel platil určitou finanční částku státu. Jiní respondenti navrhli diametrální řešení, a to zavedení daňových zvýhodnění pro osoby, které by vězně zaměstnali. Jeden z respondentů uvedl: „Je lepší zaměstnat vězně, českého občana, než cizince.“

Velká část respondentů je názoru, že vznik tohoto problému je především chybou státu. Jeden z respondentů přímo napsal: „Toto je chyba na straně státu, osobně si pamatuji, že například montáž kolejových polí pro železnici prováděli vězni. V tomto pseudodemokratickém státu to ovšem nepůjde nikdy, jelikož by to bylo okamžitě zdiskreditováno jako návrat k totalitnímu režimu.“. Další řešení, které dotazovaní uváděli, byla kompletní změna legislativy, nechat se inspirovat v zahraničí např. v USA, anebo ve větší míře zavést alternativní tresty a lépe ošetřit kontrolu nad jejich výkonem.

Mnoho respondentů uvádělo jako jedno z možných řešení veřejně prospěšné práce. Dle § 112 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, se veřejně prospěšnými pracemi rozumí: „*časově omezené pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které vytváří zaměstnavatel nejdéle na 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců, a to i opakovaně, k pracovnímu umístění uchazečů o zaměstnání.*

Pracovní příležitosti jsou vytvářeny na základě dohody s Úřadem práce, který na ně může zaměstnavateli poskytnout příspěvek“. ¹⁰⁵ V souvislosti s faktem, že veřejně prospěšné práce, které někteří respondenti uvedli jako možné řešení problému, jsou pracovní příležitostí vytvářenou zaměstnavatelem pro dlouhodobě nezaměstnané, mohli mít respondenti spíše na mysli jeden z druhu alternativních trestů, a to obecně prospěšné práce. Dle § 62 odst. 1 trestního zákoníku může soud uložit tento trest pachateli, který je odsouzen za přečin, a dle § 63 odst. 1 může trest obecně prospěšných prací uložit ve výměře od 50 do 300 hod. Jedná se o trest, který dle § 32 odst. 3 spočívá v: „povinnosti odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům spočívajících v údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláváním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností. Práce nesmí sloužit výdělečným účelům odsouzeného.“ ¹⁰⁶

Dalším navrhovaným řešením problému, které respondenti často uváděli, pouze každý v trochu jiném znění, bylo zapojení státu a samosprávných organizací. Stát by se měl dle navrhovaných opatření více zapojovat a vězni by měli pracovat ve prospěch státu a na státních zakázkách. Stát by měl zajistit vězňům práci v podnicích, které jsou ve vlastnictví samotného státu, kdy využitím takovéto pracovní síly by došlo zároveň k zamezení plýtvání s veřejnými rozpočty. Jeden z respondentů odpověděl takto: „Měli by zřídit státní podniky s určitým druhem výroby, kterou by zajišťovaly z hlediska pracovní síly věznic.“

Dva z respondentů napsali, že by věznic mohly fungovat jako podnik. Dotazovaní uvedli: „Z mého pohledu laika by bylo nejlepším řešením, kdyby si každá z věznic na sebe vydělávala sama. Tím myslím, aby měla nějaký podnikatelský záměr, který by vydělával na chod věznic. Myslím, že práce je pro vězně důležitá, aby si nastavili určitý životní řád. Zahálka vede k černým myšlenkám a lehce se sklouzává k delikventním činnostem.“ a „Najít jednoduchou a méně nákladnou výrobu toho, co lidi denně potřebují nebo na co se nejvíce doplácí ze státního rozpočtu a zavést to ve věznicích.“

¹⁰⁵ ČESKO. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti § 112 odst. 1. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 143.

¹⁰⁶ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 32, § 62, § 63. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 143.

Mnoho respondentů se shodlo na řešení problému, kterým by bylo více spolupracovat se stavebními a zemědělskými společnostmi. Vězni by se využívali k fyzicky náročnějším pracím bez využití těžké techniky. Vězni mohou pracovat při pomocných pracích, při úklidu na stavbě nebo při sklizni plodin, které se sklízí ručně. Jeden dotazovaný navrhl spolupráci se Správou a údržbou silnic, kdy by vězni např. opravovali silnice, připravovali hrubé stavby, odklízeli zeminu, prováděli výkopové práce a další. Tři z respondentů uvedli práce v lomech.

Část dotazovaných uvedla jako případné řešení problému vzdělávání. Pokud by vězeň neměl možnost vykonávat práci, tak by se musel povinně vzdělávat a práci by získal poté. Jeden z dotazovaných napsal: „Navrhl bych motivační program, kde za dobré chování a aktivitu nad rámec povinností budou body. Na základě těchto bodů se vězeň umístí o něco výše na listině čekatelů.“ Někteří respondenti uvedli, že by se především mělo dbát na výchovný charakter práce. Jeden respondent svoji odpověď rozvedl takto: „Aby dělali i "zbytečnou práci" někde něco kopali, pak to zahrnuli a znovu. Věznice by tak působila výchovně. Kopali tunely, bunkry atd.“

Mnohdy uváděným východiskem problému byla možnost zapojení co nejvíce vězňů do samotného chodu věznice. Vězni by mohli vykonávat veškeré možné práce pro ostatní vězně uvnitř věznice, např. vaření, praní, úklid, různé opravy, údržba prostor a jiné dle kvalifikace vězňů.

Pouze jeden respondent by navrhoval zařazení vězňů do práce s bezdomovci a v různých charitativních organizacích. Dva z respondentů se zaměřili na daný problém jako na pouhou část z velkého celku a řešení problému spatřují ve vytrvalosti a zaměřenosti, uvedli následující: „Jedná se o parciální problém jednoho obrovského problému - řešení neznám - nejdřív by se mělo vyřešit 1000 a jeden problém před tím.“ a „Nepřemýšlet způsobem "není možné", ale zaměřit se na cíle a smysl a ty pak dosahovat.“

6.2 SWOT analýza

Následující SWOT analýza popisuje a hodnotí silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby v oblasti vzdělávání a zaměstnávání vězňů při VTOS v České republice.

Silné stránky - Mezi silné stránky popisované problematiky patří značný zájem vězňů o zařazení ke studiu na ŠVS. Dalším pozitivem je, že vězeň po zdárném ukončení studia ve věznici obdrží doklad o studiu (výuční list aj.), který může uplatnit po propuštění z VTOS. Jako kladné hodnotíme snahu věznice o spolupráci s odborníky a externími pracovníky (vyučující, mistři) pro zkvalitnění výuky a odborného dozoru. Prokázaný je i notný zájem vězňů o zaměstnání při VTOS. Příznivá je i motivace pracujících vězňů v podobě platového ohodnocení.

Slabé stránky - Mezi faktory spadající do slabých stránek řadíme skutečnost, že počet školských vzdělávacích středisek a jejich kapacita je nedostačující. Za negativní považujeme fakt, že daná problematika a celkově resort vězeňství je vysoce náročný, co se týče vynakládaných finančních prostředků. Nedostačující je i informovanost občanů o dané problematice, např. jaký efekt vzdělávání vězňů přináší, že pozitivně ovlivňuje následnou resocializaci vězně po propuštění z VTOS, což paralelně ovlivňuje také občany a obecně celou společnost. Občané nejsou o těchto dopadech uspokojivě informováni a vytváří si na věc negativní náhled a odmítavý postoj k věci samé. Dalším záporným aspektem je nedostatek pracovních příležitostí pro vězně. Věznice nejsou schopné zajistit takové množství pracovních míst, aby uspokojily zájem vězňů o práci. V neposlední řadě mezi slabé stránky řadíme nevyhovující zákonnou úpravu nejen řešené problematiky, ale vězeňství komplexně.

Příležitosti - Za možnou příležitost považujeme skutečnost, že pokud se vězeň při VTOS vzdělává, má po propuštění z VTOS větší šanci se snáze uplatnit na trhu práce. Příležitost můžeme spatřovat ve snadnější a bezproblémovější resocializaci vězně po propuštění z VTOS. Faktem je, že vzdělanost snižuje kriminalitu, příležitostí je možnost zamezení recidivy. Vzděláváním přibývá kvalifikovaných vězňů, následně po propuštění z VTOS občanů, což vede k celkovému nárůstu vzdělanosti společnosti. Vězeň má příležitost získat pracovní návyky, které vytváří kladný postoj k práci.

Hrozby – Za hrozbu v dané problematice můžeme považovat skutečnost, že bez vzdělání je velice nesnadné se uplatnit na trhu práce. Vězeň po propuštění z VTOS nemůže získat vhodné zaměstnání, zvyšuje se míra nezaměstnanosti a stát musí vynaložit více finančních prostředků na sociální dávky. Nedostatečné vzdělání můžeme chápat jako nežádoucí faktor, který může negativně ovlivňovat další generace, např. rodiče jsou špatným vzorem pro své děti. Hrozbou může být obtížná resocializace vězně po propuštění z VTOS, s tím spojené riziko recidivy, následkem je zvýšení kriminality a ohrožení vyplývající pro celou společnost. Pokud nedojde k modifikaci zákonné úpravy dané problematiky, může vyvstat hrozba postupného zvyšování zadluženosti celého resortu vězeňství.

6.2.1 Metoda Fullerova trojúhelníku

Pomocí Fullerovy metody jsme došli k závěru, že významným kritériem v otázce vzdělávání a zaměstnávání vězňů při VTOS jsou výše vymezené hrozby, které ze 100 % zaujímají 33 %. Druhou váhově významnou skupinou byly slabé stránky, které jsou ze 100 % vyjádřeny 29 %. Oblast silných stránek a příležitostí shodně vyjadřuje 19 % z celkových 100 % (viz Tabulka 2).

Tabulka 2: SWOT analýza vyhodnocena Fullerovo metodou ¹⁰⁷

Silné stránky	ni	ni + 1	Váha	*100	%
Zájem vězňů o zařazení ke studiu	6	7	0,033333333	3	19 %
Možnost získání dokladu o studiu	8	9	0,042857143	4	
Snaha vězňů o spolupráci	7	8	0,038095238	4	
Zájem vězňů o práci	13	14	0,066666667	7	
Motivace v podobě platu	1	2	0,00952381	1	
Slabé stránky					
Nedostatek vzdělávacích středisek	16	17	0,080952381	8	29 %
Nedostatečná informovanost občanů	7	8	0,038095238	4	
Finanční náročnost	0	1	0,004761905	1	
Nedostatek pracovních míst	15	16	0,076190476	7	
Nevyhovující legislativa	18	19	0,09047619	9	
Příležitosti					
Snadnější uplatnění na trhu práce	6	7	0,033333333	3	19 %
Bezproblémová resocializace	9	10	0,047619048	5	
Snížení recidivy	9	10	0,047619048	5	
Nárůst vzdělanosti společnosti	4	5	0,023809524	2	
Získání návyků, kladného postoje k práci	8	9	0,042857143	4	
Hrozby					
Faktor negativně ovlivňující další generace	16	17	0,080952381	8	33 %
Vyšší míra nezaměstnanosti	10	11	0,052380952	5	
Recidiva - zvýšení kriminality	15	16	0,076190476	8	
Obtížná resocializace	15	16	0,076190476	8	
Zvyšování dluhu	7	8	0,038095238	4	
Celkem	191	210	1	100	100%

¹⁰⁷ Autorka bakalářské práce vlastním šetřením.

ZÁVĚR

Hlavní cíle této bakalářské práce, které byly stanoveny v úvodu práce, se podařilo splnit. Jedním z hlavních cílů bylo pomocí analyticko - syntetizující činnosti osvětlit fungování vězeňského systému od historie až po současnost a paralelně zhodnotit možnosti a efektivnost vzdělávání a zaměstnávání vězňů při VTOS v České republice.

Další cíl bakalářské práce byl objasněn v části empirické, kdy byl pomocí dotazníkového šetření zmapován názor veřejnosti v oblasti vzdělávání a zaměstnávání vězňů při VTOS. Dotazník byl složen z otázek analytických, otevřených, uzavřených a u poslední otázky měli respondenti možnost vlastní formulace navrhovaného řešení problému s nedostatkem pracovních míst pro práce schopné vězně při VTOS. Velká část respondentů spatřuje možné východisko v úpravě legislativy a zodpovědnějším postoji státu k této problematice. Stát by měl zajistit vězňům práci ve státních podnicích, kdy by se využitím takovéto pracovní síly zamezilo plýtvání s financemi státu. Mělo by dojít k širšímu zapojení soukromého resortu, podniků a samosprávných organizací, pro které by vězni mohli taktéž pracovat. Několik respondentů uvedlo jako možné řešení problému nedostatku pracovních míst veřejně prospěšné práce vykonávané ve prospěch obcí a intenzivnější kooperaci se stavebními a zemědělskými společnostmi, kde by vězni našli uplatnění při pomocných pracích bez využití těžké techniky. Všechny shora uvedené alternativy lze považovat za možná řešení problému s nedostatkem pracovních míst pro vězně při VTOS s tím, že se jedná pouze o parciální problém jednoho velkého celku a je nutné nejdříve vyřešit všechny nedostatky.

Názor veřejnosti na vzdělávání vězňů při VTOS byl kladný, více jak 90 % respondentů se vzděláváním souhlasí a dle jejich názoru se vězni vzdělávají proto, aby se po propuštění z VTOS snadněji uplatnili na trhu práce.

Od trestu odnětí svobody se očekává, že pachateli trestné činnosti přináší určitou újmu ve formě omezení na jeho svobodě a právech, ale především by měl mít trest výchovný a preventivní charakter vedoucí k úspěšné resocializaci vězně po propuštění z VTOS. Přeci jen to má i jistý dopad na společnost například v podobě snížení kriminality, zvýšení bezpečnosti a vzdělanosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BAJCURA, L. et al. Periodizace dějin vězeňství po roce 1945. *České vězeňství*. Praha : Vězeňská služba České republiky, 1999, č. 2 – 3, 138 s. ISSN 1213-9297.
2. BARTOŇ, Z. *Školské vzdělávací středisko Valdice*. Valdice : ŠVS Valdice, 2012, 63 s.
3. BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Vyd. 1. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, 98 s. ISBN 978-80-7338-115-8.
4. ČERNÍKOVÁ, V., SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Vyd. 1. Praha : Policejní akademie České republiky, 2002, 148 s. ISBN 80-725-1104-1.
5. ČERNÍKOVÁ, V. et al. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, 244 s. ISBN 978-80-7380-138-0.
6. HÁJEK, S. Současné problémy a reforma českého vězeňství. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. Praha : Odbor vydavatelství a tisku MV ČR, 1992, č. 4, 398 s. ISSN 1210-9150.
7. HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. Vyd. 2. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, 183 s. ISBN 80-867-0830-6.
8. HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava : Slezská univerzita, 2010, 73 s. ISBN 978- 80-7248-574-1.
9. HERETIK, A. *Základy forenzní psychologie*. Vyd. 1. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1993, 224 s. ISBN 80-080-1870-4.
10. HOLÝ, I. *Úvod do sociologie*. Vyd. 2. Brno : Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2005, 65 s. ISBN 80-210-3855-1.
11. KADLECOVÁ, M. *Dějiny československého státu a práva (1918-1945)*. Vyd. 2. Brno : Masarykova univerzita, 1992, 133 s. ISBN 80-210-0450-9.
12. MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. Vyd. 1. Ostrava : Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2003, 142 s. ISBN 80-7042-256-4.
13. MAŘÁDEK, V. *Vězeňství*. Vyd. 1. Ostrava : Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2005, 203 s. ISBN 80-7368-002-5.

14. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2003, 340 s. ISBN 80-717-8771-X.
15. NETÍK, K. Koncepce rozvoje vězeňství v ČR. *České vězeňství*. Praha : Vězeňská služba České republiky, 1998, č. 1, 61 s. ISSN 1213-9297.
16. NOVOTNÝ, O. *O trestu a vězeňství: studie o funkcích trestu v soudobé naší společnosti*. Vyd. 2. Praha : Academia, 1969, 250 s.
17. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha : Portál, 2008, 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6.
18. PLAMÍNEK, J. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2010, 318 s. ISBN 978-802-4732-350.
19. ROKOSKÝ, J. Amnestie 1960. *Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*. Praha : Odbor. archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra, 2011, č. 01, ISSN 1802-8241.
20. SLUŠNÝ, J. *Historie mučení*. Praha : XYZ, 2008, 285 s. ISBN 978-807-3880-712.
21. SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňnými*. Vyd. 1. Liberec : Technická univerzita Liberec, 2007, 77 s. ISBN 978-80-7372-204-3.
22. SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. Vyd. 1. Liberec : Technická univerzita Liberec, 2007, 80 s. ISBN 978-80-7372-287-6.
23. SLOVÁKOVÁ, G. Projekt pro učitele ve věznicích. *České vězeňství*. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2006, č. 6, 50 s. ISSN 1213-9297.
24. VACEK, E. *Vězeňství Československé republiky (1918 – 1939). Historická penologie*. Praha : Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2007, č. 2, 48 s.
25. VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 2. Brno : Masarykova univerzita, 2004, 66 s. ISBN 80-210-3506-4.
26. ZOUBELOVÁ, S. *Vzdělávání vězňných osob v ČR v současnosti: absolventská práce*. Plzeň : Vyšší odborná škola zdravotnická, managementu a veřejnosprávních studií, s.r.o., 2014, 55 s. Vedoucí absolventské práce: Mgr. Richard Rout.

Elektronické zdroje

1. *European Prison Education Association* [online]. 2010 [cit. 2015-03-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.epea.org/>>.
2. FRANKLOVÁ, Z. Historie českého vězeňství. *Český rozhlas* [online]. Praha : Český rozhlas, 2002 [cit. 2015-01-10]. Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/55332>.
3. Historie vězeňství. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2010 [cit. 2015-01-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/historie-104/historie-vezenstvi>>.
4. Nabídka na zaměstnávání odsouzených. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2012 [cit. 2015-02-25]. Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-hermanice-73/zamestnavani-odsouzenych-277/nabidka-na-zamestnavani-odsouzenych-3134>>.
5. Program zacházení. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2013 [cit. 2015-02-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/vykon-vezenstvi-366/vykon-trestu/program-zachazeni-4970>>.
6. *UNIV 3* [online]. 2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné na WWW: <<http://univ3.univ.cz/>>.
7. Výstupní oddělení. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2014 [cit. 2015-02-27]. Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-rynovice-48/o-nas-1624/specializovana-oddeleni-342/vystupni-oddeleni-345/>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKOSLOVENSKO. Dekret prezidenta republiky Edvarda Beneše č. 94/1945 Sb., o úpravě některých otázek organisace a služebních a platových poměrů sboru uniformované vězeňské stráže. In *Sbírka zákonů, Československá republika*. 1945, částka 44.

2. ČESKOSLOVENSKO. Dekret prezidenta republiky Edvarda Beneše č. 112/1945 Sb., o správě soudních věznic a trestních ústavů. In *Sbírka zákonů, Československá republika*. 1945, částka 50.
3. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon. In *Sbírka zákonů, Československá republika*. 1950, částka 39.
4. ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1991, částka 66.
5. ČESKO. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, částka 112.
6. ČESKO. Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 74.
7. ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1994, částka 36.
8. ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 58, s. 380-397. ISBN 978-80-7208-951-2.
9. ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 110.
10. ČESKO. Nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 112.
11. ČESKO. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 143.
12. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 14-142. ISBN 978-80-7208-951-2.
13. ČESKO. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 42/2009, kterým se stanoví pravidla pro zřizování a činnost oddělení specializovaného pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a

poruchami chování ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby ČR § 1. In *Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR, Česká republika*. 2009.

14. ČESKO. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 44/2009, o výběru a zařazování odsouzených a obviněných na střežená, nestřežená pracoviště, druhy pracovišť. In *Sbírka nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR, Česká republika*. 2009.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- HÁJEK, S., MEDVĚDOVÁ, D., HOLUBOVÁ, O. Srovnávací penologická studie Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, Evropských vězeňských pravidel, Listiny základních práv a svobod (Ústavní zákon ze dne 9. ledna 1991) a návrhu Řádu výkonu trestu odnětí svobody v nápravně-výchovných ústavech ČR. *Bulletin studijní a výzkumné skupiny ředitelství SNV ČR*, Praha, 1991, 34 s.
- Interní materiály Věznice Plzeň.
- GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistická ročenka 2013*. Praha : Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2014, 164 s. Č. J. VS 54/009/001/2014-50/SPR/435.
- Vnitřní řád Věznice Plzeň, 2013.
- VÝBOR MINISTRŮ RADY EVROPY. *Doporučení Rec (2006) 2: Výbor ministrů členských států k Evropským vězeňským pravidlům*. 2006, 35 s.

SEZNAM ZKRATEK

- ČNR – Česká národní rada
LZPS – Listina základních práv a svobod
NVÚ – Nápravně výchovné ústavy
OSN – Organizace spojených národů
SOU – Střední odborné učiliště
SVS – Sbor vězeňské stráže
ŠVS – Školské vzdělávací středisko
TČ – Trestný čin
VTOS – výkon trestu odnětí svobody

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf 1: Pohlaví respondentů	47
Graf 2: Věkové rozložení respondentů	48
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	49
Graf 4: Současná pracovní pozice respondentů	50
Graf 5: Souhlasíte se vzděláváním vězňů při VTOS	51
Graf 6: I nadále nesouhlasíte se vzděláváním vězňů při VTOS	52
Graf 7: Motivační faktor vězně ke vzdělávání	53
Graf 8: Důvody žádosti o zařazení na ŠVS	54
Graf 9: Z dokladu o vzdělání není patrné, že pochází z vězení	55
Graf 10: Souhlasíte s faktem uvedeným v otázce č. 8	56
Graf 11: Souhlasíte s platovým ohodnocením vězně	57
Graf 12: Jak naložit s platem vězně	58
Tabulka 1: Odvody a srážky z příjmu odsouzeného	32
Tabulka 2: SWOT analýza vyhodnocena Fullerovo metodou	65

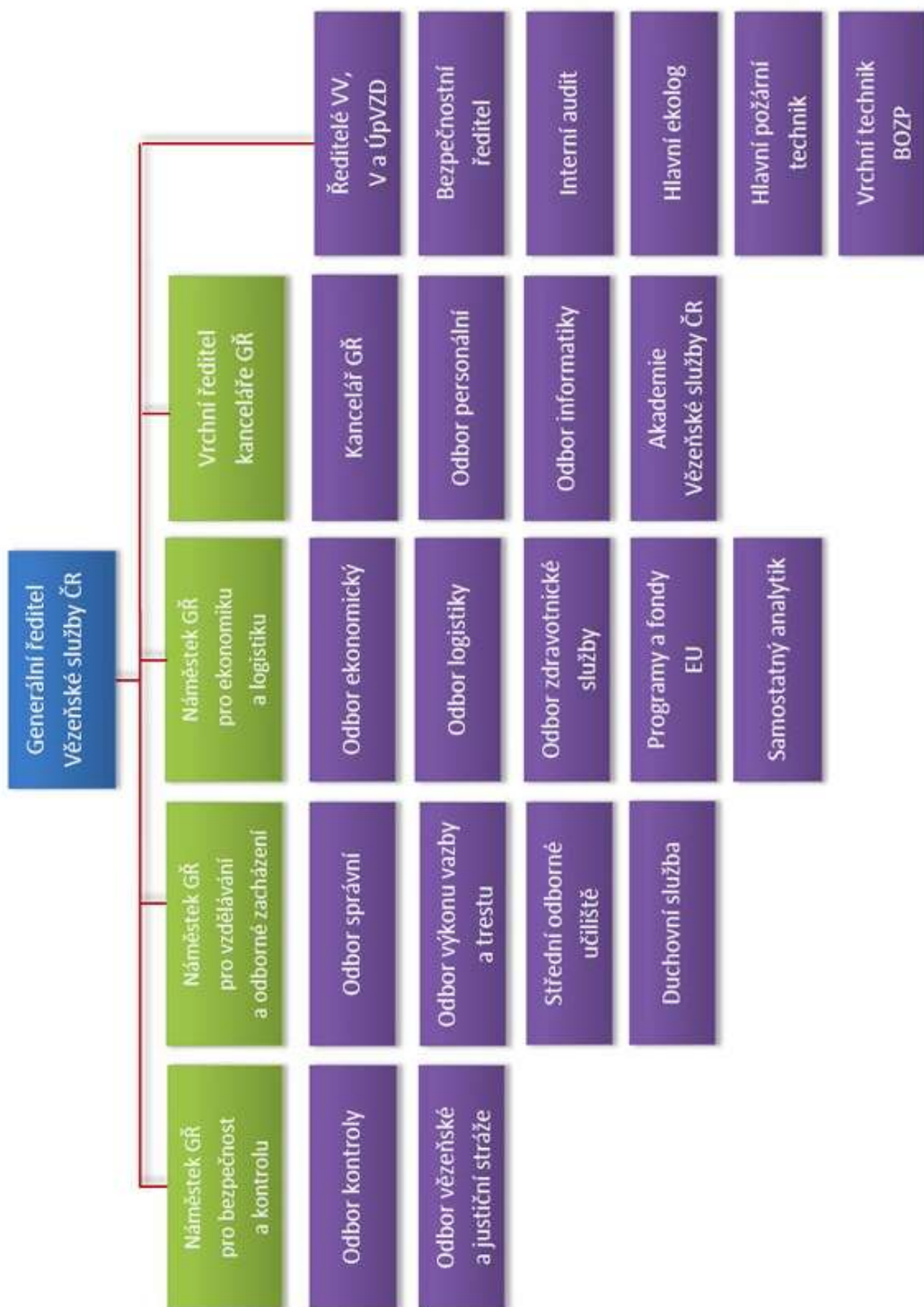
SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Organizační schéma Vězeňské služby České republiky
Příloha II: Komplexní zpráva o odsouzeném
Příloha III: Nejvyšší dosažené vzdělání vězňů (stav k 31. 12. 2012)
Příloha IV: Dotazník

PŘÍLOHA I

Příloha I: Organizační schéma Vězeňské služby České republiky

Organizační schéma Vězeňské služby České republiky

PŘÍLOHA II

Příloha II: Komplexní zpráva o odsouzeném

Komplexní zpráva o odsouzeném

Plzeň

Kód vězně:

Příjmení: B

Jméno: K

Eskorta: nástup výkonu trestu, schválena, 06.09.2011 Plzeň,

MON – možný objekt násilí, Požadavek na stravu

Chování a projevy odsouzeného na nástupním oddělení

Do výkonu trestu nastoupil po předchozí vazbě, kterou vykonal ve VV Pankrác v délce 9 měsíců. Dle rozhodnutí GR VS byl pro výkon trestu přemístěn do Věznice Plzeň. Návštěvní styk bude udržovat s rodinou.

Posouzení zpracoval:

Podpis:

Datum: 6.9.2011

Psychologické posouzení odsouzeného

Použité metody, analýza dokumentů, pozorování, rozhovor, RAVEN, Cattell 16 PF, BDI

Psychologická klasifikace: bez zvláštního záznamu

Anamnestické údaje:

KA: Poprvé ve výkonu trestu OS – jedná se o prvovězňného.

Současný delikt: Dne 01.12.2010 kolem 19:00 hod. v obci, okr., v rodinném domě, vyvolal hádku se svojí babičkou B.H. (* 1927) ohledně finanční podpory jeho otce, s níž nesouhlasil, a v afektu vzteku ji udeřil dvakrát pěstí do obličeje, následně ji pomocí látkové zástěry zezadu přiškrtl a poté, co upadla na podlahu, kulem z tvrdého dřeva ji třikrát udeřil do hlavy, kteréžto jednání mělo za následek smrt poškozené.

Postoj ods. k TČ: Svě odsouzení považuje za nespravedlivé, skutek nespáchal, přiznal se k němu pod nátlakem policie.

RA: Vychováván v rodině oběma rodiči, do 10-ti let věku myslel, že je vše v pořádku, pak začal vnímat negativní rodinné prostředí, jehož původcem byl násilnický a opilecký otec. V tomto období těž začínají útoky z domu, kdy on, matka a sestry před otcem opouštěli dům. Otec v opilosti vulgární a agresivní. V 15-ti letech odsouzeného začal otec napadat i jeho, od té doby se odsouzený začal snažit otce z rodiny vyseparovat a zaujmout jeho roli. V současné době se asi matka s otcem rozvede, jelikož tento neplní roli otce, rodiče ani manžela. K matce má odsouzený dobrý vztah, výchovu z její strany hodnotí jako průměrnou až vynikající, nekázeň odsouzeného řešila domluvou, snažila se ho chránit před otcem. K otci nic necítí, hodnotí jeho osobu jako cholerického alkoholika, jeho výchovu hodnotí jako špatnou, fyzické a jiné tresty i za banální či nezaviněné věci (např. když mu něco hned napoprve nešlo, když začal nosit brýle, tak měl zákaz televize za to, že si zkazil zrak,...). Má tři mladší sestry, s nejstarší a nejmladší z nich vychází dobře, s prostřední sestrou vztah negativní (zastavila babiččinu chalupu a vynutila si na ní sepsání závěti ve svůj prospěch, rozprodávala společný rodinný majetek, pozemky a dům odsouzeného nabízela v bankách jako zástavu na půjčku – k tomuto ji vedli vlastní dluhy).

Psychiatrickou zátěž v rodině, drogy ani sebevraždy neuvádí; problémy s alkoholem otec (viz. výše), otec také opakovaně ve VTOS, PO a OPP – krádeže, podvod, loupež.

OA: Odsouzený je svobodný, bezdětný, plánoval svatbu po jednoleté známosti, vztah však ukončil kvůli současnému VTOS. V současnosti bez vztahu, dříve mu známosti vydržely tak 14 dní, maximálně půl roku – přestaly ho bavit. Absolvoval 8 tříd ZŠ, se zájmem (zejména o zeměpis, dějepis, český jazyk, občanskou nauku, chemii a čtení; nebavila ho matematika, fyzika, branná cvičení a tělocvik) a s lepším prospěchem, bez

výchovných či výukových potíží, často byl nemocný (z 10-ti měsíců školního roku asi tak půldruhého měsíce). Ve škole měl pouze dva kamarády – outsidersy, tak jako byl on sám, pro ostatní byl středem vtípů a zlomyslností, stál mimo kolektiv. Volný čas trávil s dětmi ze sousedství, později čtením, poslechem hudby a jízdou na kole. Po ukončení ZŠ se vyučil zedníkem (3 leté OU bez maturity), zde opět bez výchovných či výukových potíží, vztahy se spolužáky dobré, dostal se do partičky sedmi spolužáků, s nimiž objevoval taje dospívání (pivo, cigarety), chodili společně do divadla, kina, cestovali po okolí města, po přírodě. Po vyučení nastoupil do prvního PP, jiné zaměstnání již nehledal, až do nástupu VV pracoval u stejné firmy, pouze zastával různé pozice, buď to vyhovovalo jemu, nebo to byl požadavek ze strany zaměstnavatele. VZS neabsolvoval ze zdravotních důvodů, neví proč, na vojnu stejně nechtěl, kdyby nebylo zbylí, dal by přednost civilní službě, aby mohl zůstat doma. V průběhu let 1997 – 2009 mu byl po úraze hlavy, kdy spadnul ze tří metrů na dlažbu, přiznán částečný invalidní důchod. O práci v současném VTOS má zájem.

Návyky: alkohol...příležitostně 1x za 14 dní 1-2 piva po večeři nebo 2 panáky slivovice na žaludek, 1-2x do měsíce, když pořádá párty pro známé vypije tak 5-6 piv, neopíjí se; drogy nejuje; nekuřák; PAL, ZS...0; PL...po úraze hlavy docházel preventivně ambulantní formou pro případ výskytů depresí a protože mu hrozila epilepsie (ani jedno se neprojevalo), 1x za 3 roky navštěvoval psychologa kvůli vyšetření na ČID; gambling; sebepoškození nejuje; uvádí, že se opakovaně na vazbě pokoušel o sebevraždu oběšením a pořežáním zápěstí, nikdy se o tom ale nikdo nedozvěděl, ačkoli na cele s ním byli další obvinění (ne příliš věrohodná výpověď, zápěstí nenesou ani minimální známku po zásahu do integrity těla, popsany mechanismus oběšení neodpovídá reálnému provedení); bez tetování

Zájmy: bowling, kuželky, kolo, turistika, vodáctví, hudba, filmy, četba knih, vaření, zahrádka, nohejbal, kino, divadlo, párty s přáteli; ve VTOS by se chtěl věnovat práci a sebevzdělávání (kurzy PC, angličtina, němčina, zeměpisný a hudební kroužek)

Hodnoty: přátelství, láska; na sobě by ocenil svou pracovitost, pokora, přizpůsobivost situacím, schopnost vyrovnat se se smutnou událostí a stresovou situací

Znalecký posudek:

- **psychiatr** – netrpí duševní poruchou, normální rozumové schopnosti, osobnost je abnormální s převahou histrionských rysů
- **psycholog** – logika i paměť průměrné a bez známek poruchy, v sociální sféře lehce nevyzrálý a méně citlivý, osobnost egocentrická, emoční labilita se sklonem k zadržování a mštnání afektů až do občasného vybití, což je někdy provázeno slovní agresí, fyzická agresivita nezjištěna, vůči okolí uzavřený, introvertovaný, snížené sebevědomí, špatně snáší zátěž, úzkostný, má potřebu ocenění a pochvaly od okolí, vůči sobě má negativní postoj

Pozorování: Odsouzený je menšího vzrůstu (168/85), krátce střižených tmavých vlasů, nosí brýle ke korekci krátkozrakosti. K vyšetření se dostavil čistý, upravený. Nabízené místo k sezení přijal, spolupracuje. Řeč živá, rychlá, přiměřeně hlasitá, na pokládané otázky odpovídá, sdělené sám široce rozvádí, často až odbíhá od tématu. V tváři neurotické projevy (tiky), široká gestikulace pažemi, lehce podprůměrný oční kontakt. Při administraci dotazníku průměrné tempo práce, bez nápadností. Po ukončení práce se znovu rozpovídává o svém životě, co se mu povedlo, při čem naopak utrpěl bezpráví...

Popis osobnosti, psychologické vyšetření: Aktuální výkon v intelektovém testu se pohybuje v pásmu lehkého nadprůměru, silně nevyrovnaný výkon. Vlastním negativním hodnocením snaha přitáhnout pozornost okolí a zvýšit jeho zájem o svou osobu, touha být opečovávan a chráněn. Intenzivnější podněty z okolí ho snadno vyvedou z míry, své vlastní myšlenky považuje také za rušivé. Potřebuje stabilní klidné prostředí, jež mu dovolí volně produkovat jednání dle vlastního uvážení. V sociálním prostředí neobratný, nejistý. Má-li dostatek času, dokáže se novému prostředí uspokojivě přizpůsobit, submisivní, důvěřivý jedinec, vyhovují mu stabilní vztahy a prostředí. Vysoká konformnost v přijímání názorů a standardů chování skupiny, přizpůsobením se snaží vyhnout možným konfliktům. Okolí je pro něj zároveň hrozbou, připisuje mu, i neoprávněně, tendence mu škodit, je silně podezíravý, neúspěchy okolí si vztahuje na sebe. V průběhu

vyšetření bez známek agresivity zvýšené nad rámec běžné populace, v případě nárůstu napětí přes únosnou mez, nelze impulzivní násilné chování vůči sobě nebo okolí vyloučit, ve snaze vnitřně se s frustrací vyrovnat. Osobnostním zaměřením introvert, spíš samotářský typ, společnost preferuje pouze v malém okruhu lépe poznaných lidí, podobného zaměření, jako je on sám. Nedostatečně utvořené mechanismy a vzorce způsobu navazování nových kontaktů. Silně úzkostný, nejistý, neasertivní, neustále v tenzi. Silně emocionálně labilní jedinec. V podmínkách VTOS schopen respektovat autoritu. Odsouzený podstoupil psychologické vyšetření dobrovolně. S uvedenými informacemi je nutno zacházet jako s důvěrnými. Na základě mého posouzení není třeba v současnosti provádět další speciální vyšetření.

Doporučení k programu zacházení a event.. potřebě speciálního zacházení (zařazení do speciálně výchovných aktivit či specializovaného oddělení):

- zařazen do kategorie MON; prvořezněný
- na podmínky VTOS dosud ne plně adaptovaný jedinec
- vhodné ventilační pohovory s pracovníky VS ČR
- v případě náznaku problémů vhodné kontaktovat psychologa, případně psychiatra
- dle možností věznice a zdravotního stavu odsouzeného vhodné zaměstnat (případně brigádami na oddělení) a/nebo zařadit do vzdělávacích aktivit

Posouzení zpracoval:

Podpis:

Datum: 20.9.2011

Pedagogické posouzení odsouzeného

Použité metody: pozorování, rozhovor, studium spisové dokumentace

Pedagogické posouzení obsahuje:

A. Popis situace:

Odsouzený při pohovoru spolupracuje a uvádí:

Vyrůstal v úplné rodině, k matce uvádí vztah kladný, k otci negativní /byl agresivní pod vlivem alkoholu/. Po absolvování ZŠ s průměrným prospěchem se vyučil na SOU zedníkem. V oboru má dlouhodobou praxi, pracoval trvale u stejného zaměstnavatele, několik let byl v ČID. Odsouzený je svobodný, bezdětný, žije sám. Ve VT je poprvé za vraždu. Je nekuřák, alkohol konzumuje příležitostně. Užívání návykových látek popírá, automaty nehrál.

B. Motivace k řešení:

Vinu za spáchaný TČ popírá, s trestem není dosud smířen. Pokládá se za klidného člověka, který se umí přizpůsobit ostatním, konflikty nevyhledává. Ve VT by chtěl pracovat. Kontakty bude udržovat s rodinou. Má zájem o bezproblémový VT a o vytvoření podmínek pro PP.

C. Zhodnocení možných rizik a potřeb:

Celkově se jedná o sociálně i kriminálně dosud nenarušeného jedince. Osobnost introvertní, uzavřená, emočně labilní, s narušeným sociálním zázemím, v zátěži nelze vyloučit impulzivní jednání. Autority respektuje. Aktuálně probíhá adaptace na podmínky VT. Má zdravotní omezení. Byl zařazen mezi MON.

Doporučeno: pravidelnou pracovní činností upevňovat pracovní návyky
aktivní zapojení do individuální i skupinové zájmové činnosti
udržení soc. vazeb a kontaktů
ubytovat mezi méně narušené jedince - prvotrestaný

Posouzení zpracoval:

Podpis:

Datum: 26.9.2011

Sociální posouzení odsouzeného

Použité metody: pozorování, rozhovor, studium spisové dokumentace

Sociální posouzení odsouzeného

Použité metody: pozorování, řízený rozhovor, studium spisového materiálu

Sociální posouzení obsahuje:

A: Popis situace

Relevantní poznatky z pozorování: K pohovoru se dostavil upravený. Verbální projev na dobré úrovni, slušný. Na kladené otázky odpovídá.

Uvádí:

Způsobilost k právním úkonům, případné vyjádření orgánů sociálního zabezpečení:

- k právním úkonům je formálně způsobilý.
- důchod: již nepobírá - V průběhu let 1997 – 2009 mu byl po úraze hlavy, kdy spadnul ze tří metrů na dlažbu, přiznán částečný invalidní důchod.

Popis aktuální sociální situace:

Rodinný stav: Výše jmenovaný je svobodný, bezdětný, plánoval svatbu po jednoleté známosti, vztah však ukončil kvůli současnému VTOS. V současnosti bez partnerského vztahu.

Adresa trvalého pobytu:

Bydliště před VT: - „ -

Vzdělání: ZŠ (8 tř.), následně nastoupil na 3 leté SOU, kde se vyučil zedníkem.

Zaměstnání před VT, úřad práce: Po vyučení nastoupil do prvního zaměstnání, jiné zaměstnání již nehledal, až do nástupu VV pracoval u stejné firmy (Status Pelhřimov a.s.), pouze zastával různé pozice (obsluha VZV, skladník, zedník, topič), buď to vyhovovalo jemu, nebo to byl požadavek ze strany zaměstnavatele. V evidenci ÚP nebyl.

Stav pohledávek: za současné soudní výlohy + 450 000,- půjčka.

Osobní a rodinná anamnéza:

- matka: /59/ – v důchodu.
- otec: – údajně zemřel v roce 2009 (při psychologickém vyšetření uvedl, že se má otec s matkou v dohledné době rozvést?!)
- sourozenci: sestry /34/ - MD, /26/ - MD, a /31/ - MD.

Výchova: Odsouzený se narodil v. Výchova v úplné rodině společně se 3 sestrami, on nejstarší. Vychováván do plnoletosti prakticky pouze matkou. Uvádí, že se otec převážně věnoval kamarádům a alkoholu. V opilosti býval vulgární a agresivní. Přesto výchovu i dětství hodnotí, jako šťastné, s matkou měl kladné vztahy. K otci nic necítí, hodnotí jeho osobu jako alkoholika. Pobyty v DD, DVÚ nebo u jiných příbuzných neguje.

- z rodiny ve VT: otec ('80 – '81)
- ve VT po: 1 poslední výstup: -
- Současný trest za: §140/1 – 13 let
- psychiatrická a ochranná léčení: PL neguje, suic. tendence neguje.
- Kuřák: nekuřák Alkohol: příležitostně Drogy: neguje

Kontakty s orgány státní správy:

Kontakt s PMS – NE. Sociální kurátor – NE. Jmenovaný odsouzený byl seznámen s možností spolupráce s PMS ve věci podmíněného propuštění, dále s možností spolupráce se sociálním koordinátorem (dříve soc. kurátorem) příslušného úřadu dle místa trvalého bydliště. Byl informován o způsobu zaregistrování se na příslušném ÚP po propuštění z VTOS do 3 dnů od propuštění z VTOS. Neuvádí žádné problémy, které by chtěl řešit se soc. pracovníkem. V případě potřeby se obrátí sám na specialisty OVT.

Popis zajištění situace po VTOS:

Ubytování: Po skončení trestu se chce vrátit do bytu -.

Zaměstnání: O práci zatím neuvažuje, bude řešit aktuálně po skončení VT, předpokládá návrat do fy. a.s., jako řidič VZV.

Potřeba vykonání sociálních úkolů:

Doklady: Doklady v úschově ve věznici – platnost do: 7.3.2015. Ods. poučen o možnosti výměny ŘP (dle zák. č.361/2000 Sb.) po VT na základě předložení potvrzení o VT.

Státní občanství: ČR

B:

Motivace k řešení

Problémy soc. charakteru ve VT neuvedl, poučen o jejich možnosti řešení se soc. pracovníkem věznice. Seznámen s lhůtou PP - 02.08.2019. Projevil zájem o zaměstnání.

C:

Zhodnocení možných rizik a potřeb, doporučení

- v případě potřeby poskytnout soc. právní pomoc, vést k dodržování pravidel ve VTOS.
- Podle potřeby využívat poradenství se specialisty VT
- Snažit se o naplnění volného času aktivitami
- zapojit se do prací prospěšných pro věznici
- v případě možnosti zařadit do zaměstnání.
- Nadále posilovat vnější vztahy a vzájemné citové vazby s matkou a sestrami.

Zaměstnání po VVT:

Posouzení zpracoval:

Podpis:

Datum: 23.9.2011

Program zacházení ve VTOS

aktualizace

Kód vězně:

Příjmení: **B**

Jméno: **K**

	Cíle programu	
		--dodržování právních norem, ŘVTOS, VŘV posílení odpovědnosti za své jednání a chování, návaznost na zařazení do PSVD - minimalizace vlivu vězeňské subkultury– pruvězněný - pracovní zařazení s ohledem ke stanovené zdr. klasifikaci a možnostem věznice, vytváření a posilování vhodných pracovních návyků, fixovat pracovní návyky - úspěšné absolvování kurzu angl.jazyka na ŠVS - posílení a důsledné udržení si sociálních vazeb, -smysluplné trávení volného času – aktivní zapojení do individuálních i skupinových zájmových aktivit v rámci oddílu - aktivním přístupem k výkonu trestu a zapojením do aktivit PZ si vytvořit podmínky pro podmíněně propuštění
1.	Pracovní aktivity omezení v pracovním zařazení	prospěšné práce pro věznici-dle zdr. klasifikac
2.	Vzdělávací aktivity Studuje ŠVS: ano Počet hodin studia na ŠVS: 5,0000	- ŠVS - kurz anglického jazyka
3.	Speciálně výchovné aktivity	pohovory s odb. zaměstnanci - dle potřeby
4.	Zájmové aktivity	- četba s využitím ústavní knihovny a TV jako součást uspokojování kulturních potřeb v době os. volna v rámci realizace neřízených aktivit, sport v rámci realizace vycházek jako součást neřízených aktivit

		- ods. zařazen v řízené aktivitě – kroužek stolního tenisu
5.	Oblast utváření vnějších vztahů	- posílení a udržení stabilních sociálních kontaktů, sociálního zázemí a posilování vztahu k rodině a dalším blízkým osobám, udržení korespondenčního a posílení návštěvního kontaktu, vytváření si podmínek pro snadnou adaptaci v civilním životě

Přiřazené aktivity

Kód aktivity	Typ aktivity	Název aktivity
NEŘÍZENÉ1	pracovní	Práce ve prospěch věznice
153 Brožek 2	sportovní	Stolní tenis

Tento program zacházení jsem si zvolil a zavazuji se jej plnit datum podpis odsouzeného
datum podpis speciálního pedagoga
datum Schvaluji: podpis ŘV /I.ZŘV

HODNOCENÍ PROGRAMU ZACHÁZENÍ:

1.) Odsouzený: Byl po celé hodnocené období zařazen mezi nezaměstnanými odsouzenými s ostrahou a ubytován na oddíle 1/5-3.

2.) Pracovní zařazení: Jmenovaný odsouzený není pracovně zařazen.

3.) Pracovní aktivity: V rámci mimopracovních aktivit se zapojil úklidem na oddíle.

4.) Vyhodnocení aktivit:

Vzdělávací aktivity: Nestanoveny. Odsouzený úspěšně ukončil roční kurz anglického jazyka na ŠVS.

Speciálně výchovné aktivity: Pohovory s odbornými zaměstnanci - dle požadavků a potřeb odsouzeného.

Zájmové aktivity: Do řízených aktivit v rámci PZ je zapojen - stolní tenis, neřízené aktivity - četba, sledování TV.

5.) Oblast utváření vnějších vztahů: Návštěvy po dobu hodnotícího období odsouzený žádal nepravidelně.

6.) Korespondence: Písemný kontakt udržuje pravidelně, převážně s přáteli a známými.

7.) Závěr: Chování a vystupování jmenovaného k zaměstnancům VS bylo ve sledovaném období na požadované úrovni. Povinnosti vyplývající z VŘV a ZVTOS si plnil. V hodnotícím období byl jednou kázeňsky odměněn (pochvala za úklidové práce 4,5/2013), kázeňsky potrestán nebyl.

8.) Doporučení: I nadále dodržovat zákony a nařízení související s VTOS.

Stupeň diferenciac: II.DS - doporučuji ponechat.

Cíl programu zacházení: Stanovený program zacházení odsouzený plní.

Zařazen dle NGŘ č. 12/2012 mezi MON (od 12.9.2011).

2013-06-27. sp.ped.Mgr. Program zacházení aktualizován

PŘÍLOHA III

Příloha III: Nejvyšší dosažené vzdělání vězňů (stav k 31. 12. 2012)

Vzdělání	Muži	Ženy	Celkem	%
zvláštní škola	341	20	361	2,52 %
bez základního vzdělání	33	15	48	0,34 %
nedokončené základní	300	28	328	2,29 %
základní vzdělání	5 894	383	6 277	43,89 %
vyučení bez maturity	5 212	172	5 384	37,65 %
vyučen s maturitou	342	13	355	2,48%
středoškolské bez maturity	82	12	94	0,66 %
středoškolské odborné s maturitou	770	89	859	6,01 %
středoškolské všeobecné s maturitou	193	37	230	1,61 %
vyšší odborné	10	4	14	0,10%
vysokoškolské I. stupně (Bc.)	42	6	48	0,34 %
vysokoškolské II. stupně (Mgr., Ing.)	133	16	149	1,04 %
vysokoškolské III. stupně (doktorát)	19	4	23	0,16 %
cizinec - nezjištěno	120	11	131	0,29 %
Celkem	13 491	810	14 301	100,00 %

PŘÍLOHA IV

Příloha IV: Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Sabina Zoubelová a jsem studentkou 3. ročníku Vysoké školy evropských a regionálních studií, o.p.s. oboru Bezpečnostně právní činnost.

Tento dotazník byl vytvořen pro zmapování názoru široké veřejnosti na vzdělávání a zaměstnávání vězňů při výkonu trestu odnětí svobody v České republice. Dotazník je **anonymní** a odpovědi budou použity výhradně pro zpracování statistik do mé bakalářské práce. Předem Vám děkuji za Váš čas.

Použité zkratky: VTOS – výkon trestu odnětí svobody

1. Pohlaví

- muž
- žena

2. Věk

.....

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučen/a
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

4. Jaká je Vaše současná pracovní pozice?

- zaměstnanec
- OSVČ
- ve služebním poměru

5. Souhlasíte s tím, aby vězeň měl možnost se při VTOS vzdělávat (např. získat výuční list)?

Ano

Ne – z důvodu:

.....

6. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli NE, odpovězte prosím na tuto otázku:

Je dokázáno, že osoby páchající trestnou činností většinou nemají ani základní vzdělání. V současné době je ve VTOS 44% vězňů, kteří mají pouze základní vzdělání. I přes tuto informaci nesouhlasíte s tím, aby vězni měli možnost se při VTOS vzdělávat?

- Ano, stále se vzděláváním nesouhlasím
- Ne, nyní se vzděláváním souhlasím
- Nejsem si jistý/á

7. Z jakého důvodu se, dle Vašeho názoru, chtějí vězni při VTOS vzdělávat?

- získání vyššího vzdělání
- snadnější uplatnění na trhu práce po propuštění z VTOS
- nuda ve VTOS
- výhody ve VTOS (samostatná cela, delší doba na sledování TV)
- jiné

8. Víte, že z dokladu o vzdělání, který vězeň obdrží při absolvování, není patrné, že vzdělávání probíhalo ve věznici?

- ano, vím
- ne, nevím

9. Souhlasíte s tím?

Ano

Ne – z důvodu:

.....

10. Podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 28 je vězeň povinen pracovat. Měl by vězeň dostávat platové ohodnocení?

Ano

Ne – z důvodu:

.....

11. Jak by mělo být naloženo s jeho platem?

- celý plat dostane vězeň
- část platu dostane vězeň a část mu bude odebrána
- celý plat mu bude odebrán

Pokud jste zvolil/a druhou nebo třetí možnost napište, jak by mělo být, podle Vás, s platem naloženo

.....

12. V praxi není možné zajistit pro všechny práce schopné vězně možnost zaměstnání při VTOS. Jaké byste navrhoval/a řešení problému

.....